

ARKITEKTUR FÖR EN *BÄTTRE* VÄRLD

DET HÄR ÄR VI	5.
EN OMVÄRLD I STÄNDIG RÖRELSE	9.
VÅRA INTRESSENER	13.
RISKER & PÅVERKAN	15.
HÅLLBARHET RAKT IGENOM	18.
VÅRT MÅL – BRANSCHLEDANDE	
INOM HÅLLBAR ARKITEKTUR	22.
KOLLEKTIV INTELLIGENS	36.

I den här rapporten redogör vi för Tengboms¹ arbete för ett hållbart samhälle med utgångspunkt i vår roll som arbetsgivare, inköpare, beställare, samarbetspartner, påverkare och utformare av offentliga och privata rum.

Vi utgår från vår strategi där hållbarhet är en grundbult, och belyser hur vi med vår affärsmodell skapar värde även ur ett hållbarhetsperspektiv. Vi identifierar risker och våra viktigaste intressenter samt tittar närmare på prioriterade hållbarhetsområden och hur vi konkret, tillsammans, arbetar för att göra världen till en bättre plats.

Vi blickar tillbaka på 2020² men fokuserar framåt – på 2021.

¹Tengbomgruppen AB, organisationsnummer 556329-9113. ²Rapporten avser räkenskapsåret 2019-12-01 – 2020-11-30.

Hållbarhet under ett år som saknar motstycke

HEJ!

2020 har varit ett år med stora förändringar och anpassningar, där många tidigare ansetts som otänkbara och nästan omöjliga att genomföra på så kort tid. Coronapandemin har satt djupa spår i alla delar av världen och har under året haft stor inverkan på liv, hälsa, beteenden och ekonomin. Den har haft direkt och långsiktig effekt på våra samhällen och på näringslivet.

Året började med att världens ekonomer enades om att klimatkrisen är det största hotet mot mänskligheten och ekonomin, men detta skuggades under året av coronapandemin. Även om de direkta effekterna av pandemin har varit relativt positiva för klimatarbetet, finns oro att när pandemin är över så kommer vi att gå tillbaka till den ekonomi som bidrar till hög konsumtion och fortsatt förstöring av vår miljö och klimatet. Både i EU och i Sverige, som i flera andra länder i världen, har situationen tagits i akt och massiva räddningspaket har sjösatts, många med stort fokus på den gröna omställningen. Den svenska regeringen har beslutat om den första handlingsplanen för cirkulär ekonomi där byggsektorn utsågs som ett prioriterat område att jobba med. Sveriges lagar ska klimatanpassas och gröna obligationer och lån växer i exponentiell takt.

Fastighetsgalan i början på året avslutades med en vinst! Projektet HSB Living Lab där Tengbom har varit en aktiv part sedan starten, vann World

in Property Award. Utmärkelsen går till ett projekt som gjort ett extraordinärt avtryck på den svenska fastighetsmarknaden – extra roligt när projektet har så stort hållbarhetsfokus!

Som alla branscher har även byggbranschen drabbats hårt under året. Omfattningen har varit olika i olika regioner och sektorer. Trots detta har intresset för hållbarhet och hållbara lösningar ökat. För att stödja hållbarhetsarbete i våra projekt har vi under 2020 lanserat Sustainable by Tengbom och vårt grundverktyg The Wheel. Den grundar sig i Agenda 2030, Sveriges miljömål och hållbarhetsaspekter som hanteras i ett flertal certifieringssystem. Som stöd använder vi våra digitala metoder och verktyg för att identifiera de mest hållbara lösningarna och affärsmöjligheterna, för varje enskilt uppdrag.

En stor fråga under året har varit kopplat till välmående och hälsa och vi hur säkerställer bra arbetsmiljöer på distans och hur framtida miljöer som vi skapar kommer att erbjuda säkra, trygga, bekväma och återhämtande miljöer för alla som vistas där. Därför har vi genomfört en stor utbildningsinsats, där över 250 medarbetare tagit en halvdags digital kurs i WELL Building standard, anpassad för arkitekter. Vi är engagerade i ett antal olika forskningsprojekt, där normkritik och jämlikhet har intresserat oss mycket under året och där arbetet

bedrivs med stöd av Vinnova och i samarbete med både akademien och näringslivet. Återbruk och cirkulära lösningar som förlänger produkternas livslängd samt digitala tvillingar har också varit väldigt aktuella och kommer i framtiden att utvecklas exponentiellt, tack vare både regeringens arbete med omställning till cirkulär ekonomi och branschens utveckling som följer.

Trots coronapandemin har vår sjukfrånvaro fortsatt att minska och vid utgången av 2020 låg den på 3,5%, vilket är 8% lägre än året innan. Tack vare mindre resande och hemarbete har våra klimatutsläpp fortsatt minska med 24% jämfört med året innan, trots att vi under året genomfört en upphandling av nya datorer.

Vi har en unik möjlighet att ge fart åt en hållbar återhämtning av ekonomin med hjälp av hållbara lösningar inom byggbranschen. Trots coronapandemin, förväntar vi oss under 2021 en ökad efterfrågan att

jobba med resilienta lösningar för ekologisk och social omställning, med hjälp av våra kompetenser och verktyg, och i samarbete med nyckelaktörer i branschen. Hör av dig om du vill samarbeta, tillsammans kan vi förflytta branschen snabbare mot en hållbar och klimatneutral framtid!

JAN MATTSSON

VD

IVANA KILDGAARD

HÅLLBARHETS- OCH KVALITETSCHEF

79

partners i
Tengbomgruppen

Sjukfrånvaron fortsätter att sjunka och ligger vid utgången av 2020 på 3,5%, en minskning med 8% mot året innan.

78%

av våra medarbetare vill fortsätta jobba hemifrån någon eller några dagar per vecka även efter pandemin.

24%

minskat utsläpp av växthusgaser, jämfört med 2019.

“Gestaltningmässigt håller förslaget hög kvalitet där Miljö- och byggnämnden även särskilt vill lyfta fram projektets miljöambitioner som lovvärda.”

Citat från Region Gotlands byggnadsnämnd i projektet Snäckgården, där hållbarhetsfrågan haft stort fokus.

Könsfördelning Tengbom

Av samtliga medarbetare är det 63% kvinnor och 37% män.

I koncernledningen är det 55% kvinnor och 45% män.

Bland chefer är det 63% kvinnor och 37% män.

Partners i Tengbom är 59% kvinnor och 41% män.

Det här är vi

Vår affär – för oss är hållbarhet A och O

Ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet är det mest grundläggande – både för oss som företag och i våra projekt. Här kompromissar vi aldrig. För oss handlar det lika mycket om mänsklighetens överlevnad som om de krav och förväntningar framtidens målgrupper har på sin miljö och omvärld. I vår roll som arkitekter ser vi ytterligare en aspekt som är viktig utifrån ett hållbarhetsperspektiv: tidlöshet. De projekt som vi tar oss an idag ska vara hållbara över tid. Vi står för god arkitektonisk identitet och kvalitet som skapar ett långsiktigt byggnadshistoriskt arv.

Vår organisation – vi är våra medarbetare

Vår kompetens och styrka växer med inställningen att varje individ vill och kan utvecklas. Vår framgång bottenar i att vi hela tiden banar väg för ny kunskap, personligt driv och yrkeskunnande. Vi värnar om den unika styrkan hos alla medarbetare som en grundläggande del i att vara ett Tengbom. Med en inkluderande och uppmuntrande kultur, samt i en hälsosam och kreativ arbetsmiljö finns egentligen inga gränser för vad vi kan åstadkomma.

Vår roll – vi är strategiska rådgivare

Vi lär oss och utvecklas genom att vara lyhörda för kundens behov, genom att ställa frågor och agera rådgivande. Vi ska vara de som uppdragsgivarna allra

helst vänder sig till, för att vi har djup kunskap, lång erfarenhet och bred expertis. Genom vår öppenhet, nyfikenhet och lyhörddhet når vi tillsammans med våra kunder och slutanvändarna de bästa lösningarna. Vi skapar ett långsiktigt hållbart värde genom god arkitektur.

Genom vår öppenhet, nyfikenhet och lyhörddhet når vi tillsammans med våra kunder och slutanvändarna de bästa lösningarna.

Värdekedjan

Tengboms affär bygger på att leverera arkitekturtjänster inom samhällsbyggnadssektorn och vi jobbar med hela processen. Allt från tidiga skeden i stadsutvecklingsprojekt till landskap och detaljprojektering av byggnader, men även med specialritade inredningar och produktdesign. I projekt där det finns behov och möjlighet jobbar vi tvärdisciplinärt genom att både engagera egna och andra specialister, exempelvis vård och tillgänglighet. Vi samarbetar även med specialister inom ekologisk och social hållbarhet för att från så tidiga skeden som möjligt och genom hela processen få med alla perspektiv inom hållbarhet. Ny teknik och olika digitala metoder hjälper oss att identifiera de mest hållbara lösningarna och affärsmöjligheterna, för varje unikt uppdrag.

ETT SYSTEM SOM GYNNAR MILJÖN, MÄNNISKAN OCH SAMHÄLLET

Genom hela värdekedjan strävar vi efter att ta större hänsyn till miljö, människa och samhälle – för att optimera byggnadsutformning, effektivisera resurs- och energihushållning, minska avfallsgenerering samt säkerställa långsiktig kvalitet. Här har vi hjälp av Tengboms kvalitets- och miljöledningssystem, ett system som vi utvecklar över tid och i takt med att vår omvärld och vår verksamhet förändras. Vår affärsmodell och värdekedja visar var vi har störst påverkan utifrån hållbarhet i våra uppdrag.

SÄLJ, DESIGN OCH LEVERANS

Vi söker aktivt nya uppdrag och när vi får anbudsförfrågningar svarar vi på dem utifrån våra värderingar och vår kompetens att genomföra uppdragen med hög kvalitet. Vår uppgift i uppdrag är att utveckla och tillmötesgå kundens behov och krav. För att lyckas med det förhåller vi oss till tre faser: sälj, design och leverans.

1. SÄLJ – VIKTEN ATT FÖRSTÅ OCH FÖRESLÅ

Vi arbetar både för privata och offentliga kunder. Utifrån ett hållbarhetsperspektiv är sälj en av de viktigaste stegen i vår process då vi har stora möjligheter att påverka ramar och kraven för beställningen. Ännu större möjligheter finns innan kunden har definierat projektet, dvs innan projektförfrågan kommer ut. Genom att verka som rådgivare för själva upphandlingen har man stora möjligheter att sätta ramar för projektet, påverka beslutet om t.ex. en befintlig fastighet ska rivras eller om tomten är rätt för identifierat behov, samt vilka ambitioner man ska ha för projektets genomförande och förvaltning.

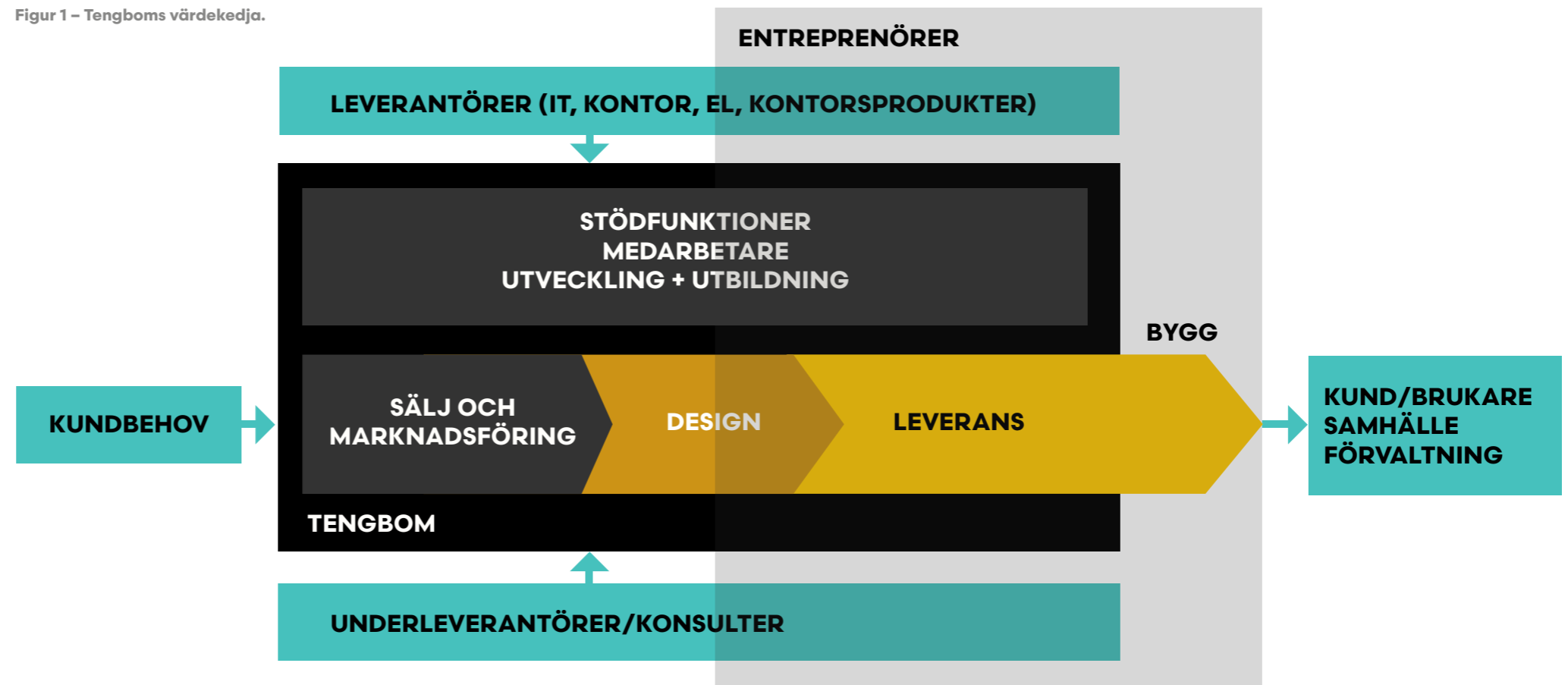
2. DESIGN – HJÄLPER KUNDEN ATT GÖRA HÅLLBARA VAL

Designfasen är den mest kritiska och viktigaste fasen för oss ur ett hållbarhetsperspektiv. Här kan vi från tidigaste skeden med hjälp av specialister och olika digitala verktyg agera rådgivare och påverka både våra val och underlätta kundens beslut, till exempel i vilka material, resurser och leverantörer som väljs. Vi kan med hjälp av en normkritiskt designprocess säkerställa att miljöer som vi skapar är tillgängliga för alla. I designfasen läggs grunden för hur vårt uppdrag, utifrån kundens krav och önskemål, påverkar slutanvändaren i den färdiga stadsmiljön, byggnaden, landskapet eller inredningen. En slutanvändare kan bland annat vara brukaren hos kunden, eleverna i skolan, de boende i en lägenhet eller patienterna inom vården. Bland andra.

3. LEVERANSEN – PÅVERKAN PÅ SAMHÄLLE OCH INVÅNARE

Resultaten av våra uppdrag påverkar samhället, invånarna men även miljön och den biologiska mångfalden. Hur vi hittar smarta lösningar för till exempel tillgänglighet, trygghet och jämlikhet, och hur vi lyckas göra miljöer flexibla och anpassningsbara för framtidens förändringar är avgörande för att skapa värde. Om vi väljer gröna och blå lösningar för att förbättra lokal biodiversitet och dagvattenhantering, något som har stor påverkan på den yttre miljön. Utsläpp och emissioner från material och produkter vi väljer, och deras möjlighet att återbrukas och återvinnas i framtiden påverkar också klimatet och den yttre miljön.

Figur 1 – Tengboms värdekedja.

Hållbarhet visar vägen

Tengbom är ISO-certifierat enligt SS EN ISO 9001:2015 och SS EN ISO 14001:2015.

LEDNING UTIFRÅN KVALITET OCH HÅLLBARHET

Vårt ledningssystem beskriver våra processer och rutiner, både interna och i uppdrag. Det hjälper oss att styra våra val och säkerställa en god miljö både vid uppförande av en ny fysisk miljö och när den tas i bruk.

Genom interna uppföljningar och i en årlig genomgång av ledningen försäkrar vi oss om att vi lever efter våra policyer och rutiner. Förslag på hur ledningssystemets olika delar kan utvecklas är ett stående inslag på våra ledningsgenomgångar.

Tengboms kvalitets- och hållbarhetspolicy ger oss den övergripande riktningen för hur vi ska arbeta inom området yttre miljö. 2019 tog vi fram en policy för hållbara inköp som lägger grunden för vårt miljöarbete, något vi som företag kan påverka direkt. Riktlinjer och råd som leder till minskning av vår miljöpåverkan finns i Tengboms kontorsmiljöhandbok. Handboken uppdateras under 2021 enligt våra nya policys.

UPPFÖRANDEKOD FÖR LEVERANTÖRER

Det är viktigt för oss att våra externa samarbetspartners och underleverantörers värdegrunder stämmer överens med vår. Därför har vi en uppförandekod för leverantörer. Den rör mänskliga rättigheter, miljö, hälsa, säkerhet och välbefinnande på arbetsplatsen, jämlikhetsnorm och antidiskriminering, anti-korruption och rapporteringssystem (visselblåsning). Den tydliggör kraven på de produkter och tjänster som vi upphandlar, både som företag och inom ramen för våra projekt.

ATT MINSKA VÅR MILJÖPÅVERKAN – EN DEL AV AFFÄRSPLANEN

Inom vår organisation arbetar vi aktivt för att minska vår direkta och indirekta miljöpåverkan. Arbetet följs upp varje år genom beräkningar av Tengboms koldioxidutsläpp – Scope 1, 2 och 3. Att minska vår miljöpåverkan finns med i vår affärsplan. 2020 har vi haft som mål att minska klimatpåverkan från våra egna aktiviteter med 10%. Under 2021 ska vi minska koldioxidutsläppen med 15% jämfört med år 2019.

Under 2021 ska vi minska koldioxidutsläppen med 15% jämfört med år 2019.

För att lösa smittspridningsfrågan behöver vi gå ihop över yrkesgränserna.

Smart arkitektur kan minska smittspridningen

På kort tid har hissknappen fått en annan innebörd. Smittspridningsfrågan har rört sig från sjukhusmiljöerna till hemmet – och än är det inte över. Hur kan vi som arkitekter hjälpa till att skapa en säkrare miljö? På Tengbom jobbar vi intensivt med frågan – vår vårdstrateg och arkitekt Helena Beckman berättar hur.

Plötsligt sålde handspriten slut. Våra rutiner ändrades över en natt; social distansering, besöksförbud och avrådan från att resa kollektivt. Fyra månader senare kan vi dra lärdomar av alltifrån smittkurva till logistik. Som arkitekter har vi en viktig funktion att fylla; vi behöver utforma ett samhälle som fungerar – idag och under framtida pandemier.

Samskapande kan ge helt nya förutsättningar

Vare sig vi är sjuksköterskor, designers eller arkitekter behöver vi vara bjussiga med vår kunskap och tid för att komma framåt. För att lösa smittspridningsfrågan behöver vi gå ihop över yrkesgränserna. Som arkitekter är vi skickliga på att se möjligheter i de förutsättningar och regelverk som finns. Vi behöver omge oss med specialkompetenser av olika slag – som vårdpersonal, de som står i frontlinjen under pandemin och de som jobbar nära de äldre. Först när vi arbetar tillsammans kan vi skapa hållbara lösningar.

Modulär arkitektur – en lösning för våra riskgrupper

Hur kan vi bygga för att göra samhället tillgängligt för de mest smittkänsliga? I tider av social distansering blir det viktigare än någonsin att hitta lösningar som gör det möjligt att besöka offentliga rum utan risk för att smittas eller sprida smittan vidare. Vi ser redan idag temporära lösningar som plexiglasskärmar på vissa äldreboenden – som arkitekter har vi ett stort ansvar att formge det här på ett värdigt sätt. Det finns många bra idéer ute i verksamheterna. Vi jobbar nu med att fånga upp dem och göra robusta, långsiktiga gestaltningar med material som tilltalar både öga och hand. Bland annat kan modulär arkitektur göra det möjligt att besöka sjuka och äldre. Med vårt konceptförslag **”Besök och avsked”** hoppas vi kunna komma runt besöksförbudet på ett riskfritt sätt.

Kan vi skapa miljöer som rengör sig själva? Lösningen ligger kanske närmre än vad vi tror – redan idag kan vi med hjälp av nanoteknik ta fram självrengörande tyger. Jag tror vi kommer se mer av detta inom smittskyddsfrågan framöver.

Flexibla miljöer blir en nyckelfråga

Att snabbt kunna ställa om en lokal har visat sig bli en avgörande faktor. När Norra Karolinska byggdes om satsade man på en hög grad av generalitet – det vill säga att enkelt

kunna bygga om lokalerna utan att behöva riva väggar eller konstruktioner. Sjukhuset har tidigare fått kritik för just detta – hög generalitet innebär såklart dyrare produktion. I och med Corona fick man dock snabbt nytta av investeringen. Den ökade flexibiliteten ledde till att det gick att ställa om lokaler för att anpassa vården efter pandemisituationen och minska smittspridningen. Vi behöver baka in den här formen av flexibilitet i fler arkitektoniska lösningar framöver.

Förändrade flöden förbättrar vår säkerhet

När vi går på bio, köpcentrum eller teater passerar vi ofta genom en och samma entré. Att hålla in- och utpassagen på så sätt handlar såklart om ren säkerhet; man vill ha koll på flödet. Ur arkitektoniskt perspektiv är det dessutom en fin tanke att alla passerar genom en och samma dörr och att det blir som en mötesplats. Jag tror dock att vi kommer att behöva förändra dessa typer av flöden.

Tillsammans med regionerna håller vi på Tengbom nu på att utveckla lösningar för att kunna dela upp olika flöden och skapa en tryggare miljö.

På senare månader har sjukhusentréerna i sig blivit en riskmiljö för smittkänsliga då alla passerar genom en och samma ingång. Det är trångt, svårt att hålla avstånd och sekretessen brister. Temporära lösningar i form av tält och tillfälliga indelningar räcker inte – här behöver vi hitta en mer robust och hållbar lösning för flöden. Vare sig det handlar om sjukhus eller biografer behöver vi tänka om. Tillsammans med regionerna håller vi på Tengbom nu på att utveckla lösningar för att kunna dela upp olika flöden och skapa en tryggare miljö. Vi står inför tuffa utmaningar – men om vi hjälps åt över yrkesgränserna kan vi stå väl förberedda för framtiden.

**HELENA BECKMAN,
VÅRDSTRATEG OCH ARKITEKT, STOCKHOLM**

En omvärld i ständigt rörelse

Stora klimatförändringar tillsammans med den pågående utarmningen av vår biologiska mångfald är vår tids största utmaning – en dubbel kris. Global Risks Report 2020 som presenterades i samband med Världsekonomiskt forum i Davos i januari 2020 identifierade klimatkrisen som det största hotet mot mänskligheten. Svängningar i världsekonomin, handelskriget mellan USA och Kina samt Brexit var ett urval av de faktorer som skulle påverka den svenska marknaden, med direkt effekt på fastighetssektorn och byggbranschen. En potentiell pandemi bedömdes kunna ha en stor negativ ekonomisk påverkan – den hamnade på tionde plats, medan fem andra risker som var relaterade till klimat och miljö rankades högre. Rapporten påvisar att en nyligen utförd studie visade att inget av världens 195 länder var helt förberedda för att hantera en pandemi. Dock, även om en ökad risk för en pandemi har kopplats till klimatförändringen, bedömdes sannolikheten att en pandemi skulle hända under 2020 som låg.

I PANDEMINS SPÅR – VÄRLDEN

Coronapandemin har satt djupa spår i alla delar av världen och har under året haft stor inverkan på liv, hälsa, beteenden och ekonomin. Den har haft direkt och långsiktig effekt på våra samhällen och på näringslivet.

Global produktion, efterfrågan och handel har i många delar av världen kollapsat. BNP-fallet under 2020 saknar motstycke och arbetslösheten stiger till rekordhöga nivåer. Flertalet länder i Europa och världen har varit under lock-down en eller flera gånger under året. Graden av lock-down har haft tydlig påverkan på ekonomi och konsumtion och inom vår bransch även byggtakt. Olika scenarier har tagits fram för att bedöma effekterna på ekonomin,

både långsiktigt och kortsiktigt, dock har det även för experter varit svårt att göra rätt bedömning. Regeringar och centralbanker har sjösat massiva räddningspaket vilket bör påskynda återhämtningen av alla ekonomier.

I takt med ökande polarisering, politisk instabilitet, effekter av pandemin och alarmerande klimatprognoser växte sig samhällsdebatten kring socioekonomiska frågor, rasism, jämställdhet, hållbarhet mm, allt starkare.

Oroligheter upplevdes på flera håll, inte minst i USA där valet genomfördes i november, Corona spred sig allt mer och Black Lives Matter-rörelsen hade sitt epicentrum. Både det amerikanska valet och Storbritanniens BREXIT har haft stor internationell påverkan som kommer att kännas av under lång tid framöver.

Men ur kriser föds behov av – och engagemang för – samhällsutveckling och innovation. På många håll

Klimatkrisen är det största hotet mot mänskligheten.

GLOBAL RISK REPORT, JANUARI 2020

inom politiken och inom näringslivet ställs allt högre krav på ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Vi ser också global kreativitet och kapplöpning inom exempelvis medicin och teknologi.

I PANDEMINS SPÅR – SVERIGE

Precis som på många håll i världen påverkas Sverige av effekterna av Corona; ökande polarisering, politisk instabilitet och alarmerande klimatprognoser. Som ett resultat av pandemin hade vi under hösten 2020 en rekordstor budget.

Utöver effekterna av pandemin och klimatkrisen står vi inför stora samhällsutmaningar vad gäller segregation, jämställdhet, ensamhet och ökande kriminalitet. Pandemin förändrar våra kunders, deras kunders och användares förutsättningar och behov redan idag och en lång tid framöver.

På den offentliga sidan får kommunerna lägre intäkter när tillväxten saktar ner och arbetslösheten ökar. På den privata sidan ser flera börsbolag ljusare på 2021. Många är osäkra på hur de bör agera, vilket innebär lägre risktagande och ökade trygghetskrav. Fokus för många ligger på att trimma kostnader, men vissa branscher väntas kunna prestera bättre än andra.

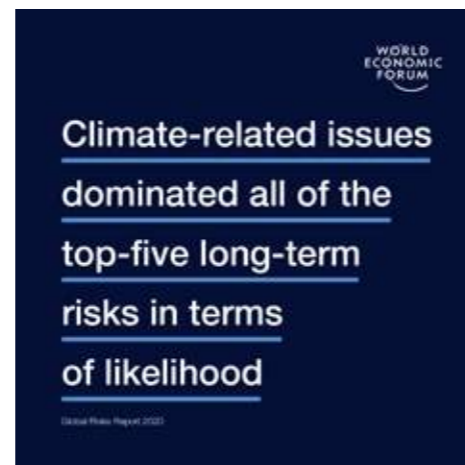
Efter en lång tid av högkonjunktur befinner sig vår bransch sedan 2019 i en avmattad konjunktur, med påtagliga effekter redan innan pandemin. Det finns en ökande prispress, minskad share of wallet och det är svårt att få in större projekt. I Sverige växer också behovet av innovation och ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara lösningar, vilket är något vi som bransch kan möta redan idag.

FN:s globala mål och Paris-avtalet – en drivande kraft i Europa

Medan FN:s globala mål och Paris-avtalet har olika nivå av inverkan världen över, växlar EU upp sitt strategiska arbete och sin målsättning inom miljö-, energifrågor och cirkulär ekonomi.

I Sverige har under 2020 ett arbete påbörjats med att se över hur Sveriges lagar kan klimatanpassas. Avfallslagar och energikrav har skärpts medan solenergiproduktionen kommer att fortsätta öka. Allt fler regionala färdplaner och initiativ med skarpare klimatmål presenteras. Exempelvis Lokalfärdplan för fossilfritt Malmö 2030, Uppsala klimatprotokoll, Climate Kick Göteborg och Klimatpakten i Stockholm.

Detsamma gäller inom Sveriges olika branscher, som exempelvis med byggbranschens färdplan Fossilfritt Sverige. Redan 2022 ska all nybyggnation klimatdeklarerars. En stor möjlighet för näringslivet är de gröna obligationerna och lånen, som gör det möjligt att öka investeringar i hållbara lösningar.

EU växlar upp sitt strategiska arbete och sin målsättning inom miljö-, energifrågor och cirkulär ekonomi.

Trender och drivkrafter

En pågående förändring i svenska arkitektbranschen påverkades under året av pandemin. Som arkitekter resonerar vi mycket kring fungerande samhällen – vårt behov av trygghet och gemenskap. För att kunna skapa trygghet men samtidigt fortsätta jobba som vanligt har branschen, precis som alla andra, gått över till arbete på distans och digitala möten. I en pågående lågkonjunktur som ytterligare påverkats av pandemin, har konkurrensen ökat. Omvärldsanalys har varit mer viktigt än någonsin. Några trender som vi har identifierat under året:

1. YTOPTIMERING & SAMUTNYTTJANDE

Effektivisering och samutnyttjande av yta efterfrågas allt mer, inte minst bland offentliga kunder pga ansträngda offentliga finanser och krympande ytor. Samutnyttjande ses som en möjlighet både inom och mellan olika verksamheter och segment såsom vård, handel, bostäder, kontor, utbildning, sport/fritid och kultur.

Både privata och offentliga kunder behöver stöd från vår bransch, med allt från idé- och verksamhetsutveckling till gestaltning, byggnation och partnering.

2. RE-PURPOSING & FLEXIBILITET

Fastighetsutvecklare satsar allt mer på ombyggnation och re-purposing av befintliga byggnader till annan verksamhet, istället för rivning och nybyggnation. Kompetens och erfarenhet av att utveckla befintliga fastigheter till bostäder, samhällsfastigheter eller vård efterfrågas allt mer – från detaljplaneändring till anpassning av byggnader. Vi ser att fastighetsutvecklare i allt högre utsträckning behöver stöd med utredningar som balanserar traditionell ekonomisk fastighetsvärdering med andra värden (exempelvis sociala och miljömässiga). Vid nybyggnation efterfrågas i allt större utsträckning fastigheter som är flexibla över tid. Det kan handla om exempelvis skolor, bostäder och lokaler för omvårdnad och sjukvård.

3. TRYGGHET, VÄLMÅENDE OCH HÄLSA

Det finns en ökande segregation och kriminalitet (boendeform, ekonomisk, ojämlikhet, ensamhet) i samhället. Men vi ser även urbana gemenskaper och socialt entreprenörskap som växer fram allt mer. Fastighetsägare tar i allt större utsträckning på sig rollen som samhällsutvecklare och sätter social hållbarhet, inklusive jämlikhet, integration, ökad trygghet, välmående och hälsa i centrum. Intresset för dessa mjuka värden ökar i alla sektorer, framförallt inom vård, omsorg och kontor.

Här kan vi bidra med vår kompetens inom exempelvis placemaking och en normkritisk designprocess, samt inkluderande dialog genom engagerande visualiseringsmetoder. Intresset för välmående och hälsa har ökat kraftigt under pandemin och där kan vi använda oss av vår unika kompetens inom evidensbaserad arkitektur och WELL certifieringssystem.

4. MILJÖ & KLIMAT

Både privata och offentliga kunder behöver lösningar för att möta de globala målen. Vi ser en ökande efterfrågan på hållbarhet, miljöcertifieringar, återbruk och återvinning i upphandlingar överlag. Miljösamordning och certifiering blir allt mer standard för samhällsfastigheter, i synnerhet Miljöbyggnad men även BREEAM och LEED.

Hyresgäst Anpassningar blir allt mer attraktiva i takt med krav på klimatneutralitet. Livscykelanalyser och klimatkalkyler efterfrågas allt mer och här är vi på tårna för att möta marknadens behov.

5. TEKNOLOGI, DATA OCH EVIDENS

Digitaliseringen och ett alltmer datadrivet samhälle skapar nya behov och möjligheter. Vi ser nya logistiklösningar växa fram allt eftersom E-handeln ökar. Nybyggnation av datacentra tar alltmer resurser och mark i anspråk. Efterfrågan på tillgängliga massdata, automatisering och Artificiell Intelligens ökar. Digitala

plattformar och delningstjänster till fastigheter och inbyggd teknik (Internet of Things) efterfrågas allt mer. Lösningar för presentation, engagerande visualisering och digitala möten utvecklas i en rasande takt.

Intresset för digitala tvillingar (för att spåra data och undersöka förändringar över tid) ökar och har potential att starkt påverka planeringsprocessen i staden. Evidensbaserad design och olika typer av analyser i tidiga skeden används allt mer, exempelvis dagsljus, inomhusklimat och akustik, men även demografiska analyser för att möta nya samhällsutmaningar efterfrågas.

6. CIRKULÄRA AFFÄRSMODELLER

Efterfrågan på delningstjänster och cirkulärekonomi ökar, bland annat i kontorsbranschen. Efterfrågan ger upphov till cirkulära affärsmodeller som utmanar den traditionella marknaden genom hyra, streaming, leasing mm istället för ägande, av exempelvis möbler. Aktörer för streaming av arkitektur tjänster finns redan idag på marknaden och väntas öka. Vi ser även att intresset för självförsörjande fastigheter ökar.

GLOBALISERADE ARKITEKTUPPDRAG

Arkitekternas tjänster efterfrågas även utanför Sveriges gränser och inspiration hämtas från hela världen. Utländska arkitekter tar hem allt fler omfattande arkitektuppdrag i Sverige genom att vinna tävlingar och parallella uppdrag. Internationellt utvecklas kompetensen inom hållbarhet, återbruk och cirkulärt byggande snabbt och för att vara konkurrenskraftiga måste vi höja vår kompetens inom dessa områden. Samtidigt behöver vi på ett tydligt och attraktivt sätt paketera vårt hållbarhetserbjudande utifrån ett globalt perspektiv.

URBANISERING + PANDEMIN GER KONSEKVENSER

Det finns fortfarande ett stort tryck på stora städer, även om fler människor har bestämt sig för att flytta ut från storstäderna, under pandemin. I första hand efterfrågas prisvärda bostäder. Behovet av bostäder är fortfarande

Trender inom branschen

1. Ytoptimering & samutnyttjande

2. Re-purposing & flexibilitet

3. Trygghet, välmående och hälsa

4. Miljö & klimat

5. Teknologi, data och evidens

6. Cirkulära affärsmodeller

stort, även om tillståndet i världsekonomin har skapat oro på marknaden och bromsat upp beställningar av nybyggnationer, framförallt i de större regionerna. Det i sin tur har medfört arbetsbrist i bland annat Stockholm, Göteborg och Uppsala.

SVÄNGNINGAR I ARBETSKRAFT

Marknadssvängningen under 2019 medförde varsel hos flera arkitektkontor, där storstäderna drabbades hårdast. Tyvärr har covid-19 haft ytterligare negativ påverkan på branschen och trots permitteringshjälp har flera arkitektkontor varit drabbade av nya varselomgångar under 2020.

NÅGRA DRIVKRAFTER

Länge har det räckt för företag att fokusera på sin kärnaffär, i vårt fall arkitekturen, och att driva och utveckla sin affär utifrån den. Idag räcker inte det. Digitaliseringen, det akuta behovet av hållbara lösningar och kundens förväntan på en upplevelserik on demand-lösning oavsett område, leder oss in i nya tankebanor och samarbeten.

I förändringen som pågår finns oändligt många möjligheter sett utifrån hållbarhet, med digitaliseringen som möjliggörare. Men helt klart är att förändringen utmanar arkitektrollen. Vi behöver förstå den, våga tänka nytt och tänka om. Framförallt behöver vi ha koll på vilka aktörer som vi kan, ska eller måste jobba med imorgon.

SVERIGE BÄST I VÄRLDEN PÅ ATT ANVÄNDA DIGITALISERINGENS MÖJLIGHETER

Den svenska regeringen har som övergripande mål att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringen möjligheter. Arbetet med att utforma och driva Sveriges digitaliseringsstrategi pågår för fullt och kommer att påverka alla branscher, inte minst byggbranschen. Kraven på att arbeta med digitala metoder och leverera användbara data till nästa led i värdekedjan ökar.

User driven architecture – ett sätt att rädda klimatet

Corona gav klimatet en "paus". Hur utnyttjar vi den bäst – och gör fördelarna permanenta? Frågan är komplex, och för att lyckas behöver vi samhällsbyggare influeras av vårdens individanpassade behandlingssätt. Det menar Ivana Kildsgaard, hållbarhets- och kvalitetschef på Tengbom.

Pandemin kan vara vår chans att ställa om – coronakrisen har i själva verket fört med sig minskat klimatavtryck. De positiva effekterna riskerar dock att bli tillfälliga. Hur tar vi vara på detta gyllene tillfälle? Hur ser vi rentav till att förändringarna blir permanenta? Svaret är komplext och berör oss alla; från individnivå till företagsstruktur, kommuner och regering. Tillsammans behöver vi lägga upp nya riktlinjer, lagar och krav som gör det möjligt för omställningen att bli permanent. Här behövs en omstrukturering av alltifrån arbetsmiljölag till försäkringsbolagens funktioner – men det finns saker vi kan ändra på redan idag.

Patient driven research räddar fler liv. Vad händer om vi applicerar samma tänk inom arkitektur och samhällsbyggande?

Generella lösningar har spelat ut sin roll

"One size fits all" är ett koncept som rimmar ganska illa med att vara människa. Inom sjukvården är trenden tydlig; vi går alltmer från att utveckla generella till individuellt anpassade behandlingar. Man pratar om "personalized therapy" där patients unika tillstånd står i centrum och utgör grunden för att identifiera den mest effektiva behandlingsmetoden. För att få fram fungerande riktade behandlingar inkluderar man patienter i forskningen och framtagandet av nya behandlingsmetoder. Konceptet kallas "patient driven research". Även om denna typ av individualiserad vård kan vara kostsam så är resultatet i många fall lösningar som faktiskt räddar liv. Så – vad händer om vi applicerar samma tänk inom arkitektur och samhällsbyggande?

"User driven architecture" – receptet för ett hållbart samhälle

Precis som i patientanpassade behandlingar utgår man i användaranpassad arkitektur från varje kunds individuella förutsättningar, behov och krav. Ju mer man anpassar miljöerna efter individens behov, desto säkrare blir man på att de uppfyller de behov och krav som finns – och att lösningen fungerar även på lång sikt. Vi behöver driva en arkitektur som är inlyssnande och preventativ – med andra ord "user driven architecture". Ansatsen är inte ny, men tidspress, otydliga krav samt avsaknad av användarengagemang har lett till att branschen ändå tenderar att landa i generella lösningar. Om vi lyssnar ännu mer och dessutom ställer rätt frågor kan vi i många fall undvika anpassningar och ombyggnader – något som i längden har stor inverkan på miljön och klimatet.

En verksamhet på 100 personer skulle spara omkring 3,75 miljoner kronor per år vid 30–50% minskning av kontorsytan. Summan kan man istället lägga på att skapa bättre anpassad kontorsyta och individuellt anpassade hemmakontor.

Next level-cirkularitet: en omformulering av våra fastigheter

Cirkulära lösningar är ingen nyhet; återbruk är en återkommande fråga även inom arkitektur. Fastigheter behöver vara anpassningsbara; det ska vara lätt att byta ut delar och göra om utan större ingrepp. Våren 2020 ställde dock saker på sin spets. Vi behöver inte bara yteffektivisera och öka utnyttjandegraden av våra lokaler, utan dessutom ifrågasätta om det traditionella kontoret verkligen behövs. Kommer vi fortsätta jobba på distans – och i så fall i vilken utsträckning? Hur kombinerar vi de nya förutsättningarna med den cirkulära ekonomin, och hur prioriterar vi för att uppnå rätt effekt ur klimatsynpunkt? Som arkitekter har vi alltid agerat rådgivare, men rollen blir nu viktigare än någonsin. Hur hjälps vi åt att jobba effektivt, spara resurser och maxa den klimatmässiga paus vi fått till skänks?

Nästa steg: börja hösten med en snabb analys av vårens distansarbete.

Checklista för en hållbar förändring: börja augusti med en tillbakablick

Jag är övertygad om att vi kan skapa en förändring som håller över tid. För att lyckas måste processen vara anpassad till varje företags och individs unika förutsättningar och behov. Vi behöver tänka i alla led och över alla yrkesgränser – varje aktör och individ kan göra stor skillnad. Börja hösten med en snabb analys av vårens distansarbete.

- Vad har fungerat bra, och vad kan bli bättre?
- Vad kan vi behålla och jobba på att förstärka?
- Hur kan vi anpassa det som inte fungerat?
- Vad fungerar absolut inte att sköta hemifrån – när måste vi vara på kontoret?
- Hur kan vi anpassa kontoret efter dessa aktiviteter?
- Hur hjälper vi våra medarbetare att få en bättre arbetsmiljö hemma? Vad klarar vi själva – och när behöver vi ta in experter utifrån?

**IVANA KILDSGAARD,
HÅLLBARHETS- OCH KVALITETSCHEF**

Vi behöver driva en arkitektur som är inlyssnande och preventiv – med andra ord "user driven".

Våra intressenter

Tengbom har flera primära intressenter som påverkar vår affär och vår möjlighet att verka som arkitekter, stadsplanerare, landskapsarkitekter, byggnadsingenjörer och inredare.

Våra viktigaste intressenter är våra medarbetare, ägare, och kunder. Vi är medvetna om vår stora påverkan på framtida brukare av de miljöer som vi utformar, samt på samhället som de vistas i och kring, i stort. Miljön och framtida generationer ser vi också som intressentgrupper med särskild vikt på hållbar hushållning av resurser, långsiktigt byggande och respekt för lokala ekosystem.

Vår påverkan sträcker sig också längre bakåt i värdekedjan, till de leverantörer och naturresurser som krävs för att genomföra projekt. Material och varor som används i projekt ska vara hälsosamma och ansvarsfullt producerade, såväl för de som utvinner och tillverkar som, för de brukare som vistas i byggnaden idag och i framtiden.

Vad säger då våra intressenter?

Vad våra viktigaste intressenter har för informationsbehov och hur vi för dialog med dem visas i tabellen till höger. Intressenternas behov av information reflekterar respektive grupps värderingar och förväntningar på Tengbom som en ansvarsfull samhällsaktör.

	FÖRVÄNTNINGAR FRÅN INTRESSENTGRUPP	DIALOGTILLFÄLLEN
ÄGARE	<ul style="list-style-type: none"> Långsiktigt stabil avkastning. Kundnöjdhet. Bra företagsprofil och prestation inom alla hållbarhetsdimensioner. Jämställdhet en tydlig och viktig fråga. Tengbom ska ha bra koll på sin miljöpåverkan och riskerna kopplade till hållbarhet. 	<ul style="list-style-type: none"> Regelbundna styrelsemöten. Regelbundna partnernöten.
MEDARBETARE	<ul style="list-style-type: none"> Tydligt arbete med hållbarhet, både som företag och mot marknaden. God arbetsmiljö och arbetsvillkor samt hantering av psykosociala förhållanden. Att utrymme finns och att det upplevs tillåtet att arbeta hållbart. Ett företag som medarbetare känner stolthet över. 	<ul style="list-style-type: none"> Måldialoger. Medarbetarundersökningar (GPTW). Workshops. Affärsplanering.
KUNDER OCH POTENTIELLA KUNDER	<ul style="list-style-type: none"> Långsiktigt hållbar slutprodukt som håller i värde. Aktivt hållbarhetsarbete med tydlig struktur, styrning, egna bindande krav, externt kommunicerade policyer (att vara ISO 14001 certifierade). Bra samarbete och kommunikation med kund. 	<ul style="list-style-type: none"> Kundundersökningar. Kundmöten. TengbomTalks. Rundabordsamtal. Samarbeten i FoU-uppdrag.
BRUKARE	<ul style="list-style-type: none"> Säker, trygg och bra slutprodukt. Hälsosam miljö att vistas i, god arbetsmiljö (ljus, ljud, luft, innehåll), funktionellt. Trivsamma, normkritiska och tillgängliga miljöer. 	<ul style="list-style-type: none"> Dialogmöten och avstämningar. Temaföreläsningar. TengbomTalks.
SAMHÄLLE	<ul style="list-style-type: none"> Hållbar stads- och bostadsutveckling som bidrar till hållbar samhällsutveckling. Långsiktigt och ansvarsfullt tänk, medvetenhet och ansvar för sitt avtryck. 	<ul style="list-style-type: none"> Närvaro och engagemang vid möten med intresse- och branschorganisationer. Debatter i medier.
FRAMTIDA MEDARBETARE	<ul style="list-style-type: none"> God företagskultur. Hög hållbarhetsprofil. Bra arbetsvillkor med hälsosam balans mellan jobb och fritid. Att vi tar ansvar och utvecklas samt skapar värde för samhället. 	<ul style="list-style-type: none"> Samarbeten med universitet och andra utbildningsorganisationer. Närvaro vid mässor.
KOMMANDE GENERATIONER	<ul style="list-style-type: none"> Bygger enligt Brundtlanddefinitionen. Långsiktigt ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart. Flexibelt, tidlöst och med hög kvalitet. 	
BRANSCHEN	<ul style="list-style-type: none"> Bidrar till bra och ansvarstagande branschkultur. Aktiva i debatten om hållbar arkitektur. Kompetensutvecklar branschen. 	<ul style="list-style-type: none"> Samarbeten med branschkollegor i utvecklingen av branschstandarder. Engagemang i Sveriges Arkitekter och andra branschorganisationer. Webinarer och digitala panelsamtal.
MYNDIGHETER, KOMMUNER M FL	<ul style="list-style-type: none"> Följer lagar och regler. 	<ul style="list-style-type: none"> Engagerade i framtagande och granskning av nya lagar och regler.
SIDOKONSULTER	<ul style="list-style-type: none"> Fungerande samarbeten med tydlig kommunikation. Kompetensöverföring kopplat till hållbarhet. 	<ul style="list-style-type: none"> Ställer krav via Uppförandekoden.
FRAMTIDA FÖRVÄRV	<ul style="list-style-type: none"> Bra och tydlig hållbarhetsprofil. Ett företag som skapar värde. 	

Träbyggande i fokus

Intervju med Begoña Gonzáles Fernández, arkitekt SAR/MSA Stockholm

Begoña Gonzáles Fernández ansvarar för samordning och utveckling av Tengboms träsatsning – Tengbom Timber.

Vad är syftet med satsningen och hur har intresset varit?

Syftet med Tengbom Timber är att dela, sprida och öka kunskapen om trä inom Tengbom. Under nästan två år har vi kartlagt projekt och nyckelpersoner som har jobbat med trä inom företaget och skapat en plattform där alla som är intresserade av trä kan delta. Vi arrangerar interna föreläsningar om genomförda och pågående projekt. Vi fördjupar oss i produkter som finns på marknaden och är närvarande i olika forum kring trä för att hålla oss uppdaterade. Intresset inom Tengbom är stort, dialogen är aktiv och jag får fler och fler frågor från alla våra kontor.

Hur är kunskapen i branschen när det gäller träbyggnation? Var finns de största kunskapsluckorna?

För två år sedan när vi startade nätverket pratade vi mycket om de största utmaningarna med trä: akustik, brand och fukt. Idag är det flera medarbetare som redan har jobbat med ett eller flera projekt med trästomme och det är precis sådan erfarenhet som ger oss ökad kunskap. Utmaningar finns fortfarande, men vi kan hitta lösningar snabbare nu och det känns som att vi har svar på de frågor som ställdes i början. Det gäller arkitekter och övriga konsulter, men också beställare och entreprenörer. Själv tycker jag att det vore bra att veta mer om kostnader.

Kan du beskriva hur vår träprojektportfölj ser ut?

Vi har en väldigt bred portfölj av projekt med trästomme. Från den lilla till den stora skalan har vi ritat och byggt bostäder, skolor, restauranger, hotell, infrastruktur mm. Både lättkonstruktion och massivträ, hybrida lösningar, volymmodul och pelarbalksystem. Nybyggnad, ombyggnad och påbyggnad. Vi är väldigt stolta över vissa projekt där vi har kunnat skapa god arkitektur med trästomme som

utgångspunkt. Några exempel är Östermalms tillfälliga saluhall, en flexibel demonterbar struktur som har skapat värde och prägel i stadsbilden, A Working Lab, ett kontorshus i Göteborg där vi har använt oss av en hybridstomme där rätt material används på rätt plats, och Trikáfabriken, där vi har byggt på ett befintligt hus.

Hur ser intresset hos våra kunder?

Intresset bland våra kunder växer snabbt. För många blir trästomme ett självklart val och många fler vill börja bygga mer med trä. Vi jobbar just nu med flera projekt i trä i tidiga skeden.

I vilka segment/områden ser du störst potential med att bygga med trä?

Jag skulle säga i alla! Industriellt träbyggande inom bostäder ökar snabbt. Där är vi och har testat flera olika arbetssätt och tankar kring att projektera med trä. Det blir fler och fler skolor i trä och även kontorshus ökar och är populärt bland hyresgästerna. Vi ser stor potential i sjukhusprojekt där vi just nu också jobbar på att lära oss.

Idag är det flera medarbetare som redan har jobbat med ett eller flera projekt med trästomme och det är precis sådan erfarenhet som ger oss ökad kunskap.

Du jobbade med projektet Trikáfabriken, vad var den största utmaningen med träkonstruktionen?

Att jobba som handläggare i ett så komplext projekt som Trikáfabriken har varit väldigt roligt och lärorikt. Trästommen är en del av det starka gestaltungs-koncept som vi jobbade med och som styrde hela processen. De största utmaningarna rent konstruktivt var förstärkning av grundläggningen och att lösa detaljerna kring mötet mellan det befintliga och det nya genom att kombinera flera material, både i stommen och i klimatskalet. Till exempel att ta hänsyn till sättning och rörelse. Det var också en utmaning att hitta lösningar för att klara brand och framför allt akustik, samtidigt som vi försökte få till så mycket synligt trä som möjligt. Det finns mycket litteratur och beprövade lösningar som hjälper oss att ge svar på utmaningarna med trä. Så det gäller att hålla sig uppdaterad och därför tror vi på Tengbom att det är värt att satsa på trä!

WELL, en fråga om hälsa och välmående

Sue Clark, senior hållbarhetsrådgivare på Tengbom med fokus på WELL- och LEED-certifiering och Nordens första LEED Fellow.

2020 kommer att vara ett år att minnas. Men även innan covid-19 kunde vi se ett ökat intresse kring hälsofrågor i våra uppdrag. Hur mycket har covid-19 påverkat att krav för god hälsa och välmående ställs tydligare i projekt?

Det som jag tycker är intressant är kopplingen mellan hälsofrågan och frågan som föregick pandemin: vad är framtidens kontor? I februari 2020 höll jag och min kollega Nadia Tolstoy en presentation i ämnet, på Workspace Sweden, men nu finns det en helt annan relevans till frågan. Nu när vi är så många som jobbar hemifrån (och även tycker att det går väldigt bra där – produktiviteten har ökat i stort under pandemin), vad är kontorets roll och varför skulle vi föredra att jobba på kontoret?

Och om vi tillsammans med en mer hälsosam fysisk miljö kunde ta del av en bra social miljö – då kunde vi gå hem med mer energi än när vi kom till jobbet.

Det som är högaktuellt är att kontoret erbjuder en annan omgivning där vi har möjlighet för spontana träffar under arbetsdagen och det har många längtat efter. Men utöver det: tänk om man skulle känna sig mer hälsosam efter en arbetsdag på kontoret? Om luftkvalitén, termiska förhållanden, ergonomi och ljuskvalitén var ännu bättre än på hemmakontoret. Och om vi tillsammans med en mer hälsosam fysisk miljö kunde ta del av en bra social miljö – då kunde vi gå hem med mer energi än när vi kom till jobbet. Vilken förändring det skulle bli från tidigare där vår energi sögs ur oss under arbetsdagen och vi kraschade på soffan på kvällen. För arbetsgivare är hälsofrågan nyckeln för att dra medarbetarna tillbaka till kontoret: fysisk, mental och social hälsa är lika relevanta och våra kontorsmiljöer kan stötta alla dessa hänseenden.

WELL är ett bra verktyg och en verifieringsmetod för att säkerställa att miljöer som vi skapar är bra för människors hälsa och välmående. Vad är så specifikt med den nya versionen som släpptes i år?

Det nyaste versionen – WELLv2 – har pilottestats under de senaste två åren och lanserades officiellt i september 2020. WELLv2 är mycket mer användarvänligt – speciellt för fastighetsprojekt (så kallade "core" hus). Detta kommer underlätta processen för projekt som tänker dubbelcertifiera med ett miljöcertifieringssystem som LEED eller BREEAM-SE. Det finns koppling mellan systemen för WELL och LEED och

BREEAM-SE, så att projekt kan använda samma dokumentation från miljöcertifieringssystemet för att ta poäng i WELL. Själva kriterierna i WELLv2 har blivit mer anpassningsbara till svensk praxis och det finns gott om WELL-poäng som uppfylls av svenska byggregler, lagstiftning och god praxis. Slutligen har certifieringsavgifterna sänkts rejält från WELLv1, vilket den första versionen fick mycket kritik för.

Vad är fördelen med certifieringen?

Viktiga skulle jag säga är att jobba med hälsofrågan: vi vill sätta människor i fokus. Certifieringsvärdet är en kvalitetsstämpel på att projektet faktiskt levererar enligt krav och att kunden får en verifiering på att de har fått det de har betalat för. Det är en verklighet i byggbranschen att vi designar enligt standarder för energieffektivisering, dagsljus och inomhusluftskvalité, men våra byggnader misslyckas ofta att prestera enligt designkriterierna. Designsyftet spelar ingen roll om luftkvalitén och termisk komfort är dålig – det är prestanda som är relevant och det kan vi försäkra genom en WELL-certifiering.

För fastighetsprojekt ser vi potentialen med WELL och ett kompletterande miljöcertifieringssystem. WELL ställer inga krav på miljöhänseendet – fokus är helt och hållet på hälsa. Därför behövs en kompletterande miljöcertifiering med större fokus på bland annat energiförbrukning.

Hur ska arkitekter lyckas skapa hälsosamma miljöer?

Lyssna på kunden: "hälsa" som begrepp är hur stort som helst. Men om man tar ett ärligt samtal med kunden och ber dem berätta vad de behöver av projektet kommer hälsa alltid in på något sätt. Kanske är projektet ett hotell – en bransch som har kämpat mycket under pandemin. Gästerna blir färre och det är hård konkurrens. Hur kan vi använda hälsa för att dra in kunder? Kanske kan ett hotell erbjuda en inhemlig miljö som är utvecklad för god sömnkvalitet i val av lampor och akustikstrategier samt hälsosam mat i restaurangen?

Allmänna strategier, som bland annat ett brett, tillgängligt trapphus som uppmuntrar människor att ta trapporna istället för hissen, inredning med gröna växter, akustikåtgärder och belysning med hög kvalitet, kan vi alltid införa. Men det som ger större värde är att använda hälsa på ett mer personligt sätt för att utveckla projektets potential.

Vad ser du för trender framöver?

Jag tror att vi kommer att se våra kunder inte bara som beställare, men som arbetsgivare. De strategier som ska införas i projekten för att förbättra hälsoförutsättningar kan även vara värdefulla för vår egna verksamhet. Om vi har det mindsetet, har vi en jättepoteential att utveckla våra kundrelationer till riktiga partners som kan påverka verksamheten positivt.

Risker & påverkan

Utifrån vår värdekedja, intressentanalys och utvärdering av våra miljöaspekter har vi analyserat de risker vi ser, men också vår möjlighet att påverka. Våra hållbarhetsrisker definieras utifrån den påverkan vi och vår verksamhet har på omvärlden – direkt, indirekt, i relation till affärsförbindelser eller aktiviteter.

Var finns störst risker?

Riskanalysen visar att majoriteten av hållbarhetsriskerna finns i våra uppdrag, i kontakten med samarbetspartners och kunder men också i leverantörsledet. Vi har även identifierat risker för medarbetare samt i den yttre miljön, för samhället och för den som använder våra miljöer. Inom varje område har riskerna identifierats och relaterats till värdekedjans olika faser. Och som vi tidigare nämnt: det är i sälj- och designfasen vi kan påverka mest.

Ekonomisk risk i uppdrag

En av de viktigaste riskaspekterna är förknippade med ekonomi och uppdragsgenomförandet.

Därför har vi tydliga rutiner för ekonomihantering i uppdrag, som sträcker sig från anbudsarbete (genom t ex kreditkontroll) till slutskede (genom ekonomiuppföljning av uppdrag). Enligt våra rutiner ska vi fortlöpande göra uppföljningar av bland annat ekonomiska nyckeltal samt riskbedömningar i alla våra uppdrag. Större uppdrag har styrgrupper som regelbundet identifierar potentiella risker, gör riskbedömningar och tar fram åtgärdsplaner som följs upp. Större uppdrag följs även upp av koncernledningen. Under 2020 har flera projekt påverkats av pandemin och därför har vi infört nya rutiner för regelbundna och mer noggranna uppföljningar av ekonomin i projekt.

RISKBESKRIVNING	ANALYS	HANTERING
<p>NEGATIV MILJÖPÅVERKAN Byggbranschen ansvarar för ca 40% av klimatpåverkan, hög resursanvändning och står för ca 31% av allt genererat avfall i Sverige. Som tjänsteföretag är vår negativa miljöpåverkan mest förknippad med resor samt den energi och IT-utrustning som vi använder i vårt dagliga arbete.</p>	<p>Störst miljöpåverkan sker i våra uppdrag men vi har också ett ansvar att minska negativ miljöpåverkan från vår egen verksamhet. Konsekvenser av att inte hantera miljöfrågor i uppdrag kan vara att vi bidrar till ökad miljöpåverkan, skadar förtroendet hos våra kunder och vårt varumärke, samt ekonomisk olägenhet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Med hjälp av Sustainable by Tengbom kan vi välja relevanta hållbarhetsaspekter tidigt i uppdragen och sätta tydliga mål. Använda specialkompetens inom miljö (t ex LCA, energispecialister och miljösamordnare). Minska rivning och öka återbruk i projekt, välja förnybara material och jobba med ytoptimering. Utvärdera leverantörer och produkter, och med hjälp av databaser föreskriva godkända produkter. Följa Tengboms policy för hållbara inköp.
<p>KLIMATFÖRÄNDRINGAR De globala klimatförändringarna leder till höjda temperaturer, extrema väderförhållanden och höjda vattennivåer.</p>	<p>Klimatförändringar kan leda till ökad dödlighet hos brukare och minskat fastighetsvärde pga potentiellt stora ombyggnadskostnader. Det kan i sin tur leda till negativ miljöpåverkan, försämrad arkitektonisk identitet som kan skada vårt varumärke.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Arbeta med klimatanpassningslösningar i alla uppdrag, utifrån projektets egna förutsättningar och klimatanalys.
<p>ARBETSMILJÖ Vår verksamhet är främst förknippad med risk för psykisk ohälsa, men också fysisk skada.</p>	<p>Våra medarbetare är våra viktigaste intressenter. Deras hälsa och välbefinnande är högst upp på vår agenda. En otrygg arbetsmiljö och ett negativt arbetsklimat kan leda till en ineffektiv organisation. För att minska risken för psykiska och fysiska skador bedrivs därför ett aktivt arbetsmiljöarbete. Dålig arbetsmiljö kan skada vårt varumärke, minska konkurrenskraften och få negativa ekonomiska konsekvenser.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Samverka mellan medarbetare, skyddsombud, chefer och företagsledning. Kontinuerlig uppföljning av medarbetarnas arbetssituation- och belastning. Hälsöfrämjande åtgärder. Uppförandekod för leverantörer. Visselblåsarfunktion. Företagshälsövård och friskvård. Ledarskapsutbildningar. Måldialoger.
<p>KOMPETENSUTVECKLING Medarbetarnas kompetens är avgörande för att vi ska kunna leverera en bra produkt.</p>	<p>Komplexiteten i uppdrag ökar, särskilt vad gäller hållbarhetsfrågor. Medarbetare behöver hållas à jour både inom sitt kärnområde och inom olika hållbarhetsaspekter. Kompetenshöjning krävs hos alla, men också utveckling av specialister. Konsekvenser kan vara minskad konkurrenskraft, minskad kundnöjdhet, förlorad arbetskraft.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tengbom Learning Lab. Hållbarhetsnätverk. Interna utbildningar. Externa utbildningar. Måldialoger.
<p>KVALITET Våra leveranser ska hålla hög kvalitet och levereras inom budget.</p>	<p>Byggfel, skador och brister kostar byggbranschen över 100 mdr kronor per år. Sanering av skador har negativ miljöpåverkan. Att vi levererar projekt av hög kvalitet, både arkitektoniskt och i genomförande bidrar till att våra projekt håller länge, vi har nöjda, återkommande kunder och vi minskar risker för eventuell sanering och reparation.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Följa Tengboms ledningssystem, lagar och regler. Kontinuerligt utveckla rutiner och mallar som underlättar arbete i uppdrag. Göra regelbundna kunduppföljningar.
<p>LEVERANTÖRER Leverantörer och samarbetspartners orsakar eller bidrar till kränkning av mänskliga rättigheter, korruption, har dåliga sociala förhållanden och bidrar till negativ miljöpåverkan.</p>	<p>För att minska riskerna behöver vi ställa krav vid både upphandling av leverantörer till egen verksamhet och samarbetspartners i uppdragen. Det kan leda till skadat varumärke, ekonomisk förlust och förlorat förtroende hos kunder och medarbetare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Uppförandekod för leverantörer. Anbudsanalys. Policy för hållbara inköp. Uppföljning via CFA.
<p>ANSEENDE Minskat förtroende för Tengbom från företagets olika intressenter till följd av oetiskt beteende eller överträdelse av lagar och regler kan leda till att varumärket skadas.</p>	<p>Det är viktigt att vi agerar etiskt, att vi följer lagar och regler (internt och i uppdrag) och att vi inte orsakar, bidrar eller kopplas till kränkningar av mänskliga rättigheter. Konsekvenser kan vara skadat varumärke, minskad konkurrenskraft och ekonomiska konsekvenser.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Affärskod och etiska regler. Uppförandekod för leverantörer.

Figur 2 – Riskhantering i större uppdrag.

Gemensamma riktlinjer

Tengboms centrala processer, det dagliga arbetet, involverar framförallt medarbetare, samarbetspartners och kunder. Det kan finnas risk för korruption i kontakten med kunder och övriga intressenter, men även risk för arbetsskador på de byggarbetsplatser Tengbom är kopplade till. För våra medarbetare bedöms risken för fysiska arbetsskador vara väldigt låg, däremot finns den ofrånkomliga risken för stress och psykisk ohälsa kopplat till hög arbetsbörda i perioder. Under 2020 har pandemin och distansarbete påverkat våra möjligheter att styra arbetsmiljön hemma. Vi har erbjudit hemkörning av IT-utrustning och stolar för att underlätta hemarbete och upprätthållande av god ergonomi. Våra riktlinjer hjälper oss att minimera risken genom regelbunden uppföljning med våra medarbetare.

Leva som vi lär

Vi minimerar negativ påverkan på klimat och miljö genom att bland annat köpa miljömärkt energi (Bra Miljöval), leva efter vår resepolicy, utvärdera våra leverantörer och upphandla enligt vår policy för hållbara inköp. Under 2020 har vi upphandlat nya datorer, och genomfört utbyte av gamla. Vid upphandlingen har förutom prestandakrav även miljökrav ställts och utvärderats. Miljökraven var relaterade både uppströms, för datorernas produktion och nedströms, vad händer vid återtag av gamla datorer.

Risker som skiljer sig åt

Tengboms tio kontor har olika förutsättningar och därav skillnader i identifierade miljöaspekter. Storstad eller mindre ort till exempel – här skiljer det sig åt. Även möjligheten att hantera risker och kunna påverka skiljer sig åt. Skillnaderna gäller främst våra interna aspekter medan de externa, som oftast är indirekta (som t ex pandemin), ser ganska lika ut i hela landet. Några av de vanligaste miljöaspekterna som vi direkt kan påverka är energi, inköp av förbrukningsmaterial och resor. De viktigaste aspekterna att jobba med i uppdrag rör energi, materialval och biologisk mångfald.

Under 2020 har vi upphandlat nya datorer, och genomfört utbyte av gamla. Vid upphandlingen har förutom prestandakrav även miljökrav ställts och utvärderats.

Omgivningen påverkar din hälsa mer än generna

Rummen vi vistas i färgar vårt mående. Faktum är att våra fysiska och sociala miljöer gör större inverkan än både gener och beteenden. Vi har länge pratat om hållbarhet ur miljöperspektiv – nu är det dags att göra hälsofrågan lika självklar.

Vi befinner oss i ett undantagstillstånd där många av oss jobbar hemifrån. Social distancing, karantän och tomma gator. Ingen vet hur länge det kommer att pågå. Mitt i all osäkerhet blir det kanske extra tydligt hur mycket vi faktiskt påverkas av vår omgivning.

Under våren kommer Tengboms fokus vara just hälsa och välmående. Hur kan vi under rådande omständigheter må så bra som möjligt? Och vad har arkitekturen för koppling till vårt fysiska och psykiska mående? Vi inleder med hållbarhetsexperten Sue Clarks take på ämnet.

Jag står nedsänkt i ett stenblock. Den oregelbundna klippformationen omringar mig som en enorm bergssal. Ovanför mig svävar en stor cirkel djupröd koppar, strax under silar dagsljuset in genom tunna gluggar. Synen fyller mina sinnen. Det är till hälften en kyrka, till hälften en gruva, och jag vet i stunden inte varför – men mina ögon fylls av tårar.

Samma sak händer varje gång jag besöker Tempelplatsens kyrka i Helsingfors. Jag gråter varje gång. Inte av lycka, inte av sorg. Jag drabbas av miljön på ett plan jag inte kunnat förklara. Det här är kraften som arkitektur besitter; den kan provocera fram en rent känslomässig och fysisk respons. Och det är just detta faktum vi kan använda oss av; med arkitektur kan vi inte bara skapa upplevelser utan också förbättra den fysiska och psykiska hälsan.

Potentialen i vår fysiska miljö

Kanske känner du igen dig – kanske inte. Men något har vi alla gemensamt; vår omgivning har större inverkan på oss än vad vi kanske tror. Hur vi mår beror till 57 procent på våra fysiska och sociala miljöer (enligt WHO och Centers for Disease Control and Prevention). Vårt beteende har i sin tur 17 procents inverkan på vår hälsa medan genetik bara står för 10 procent.

Att vi drabbas så hårt av vår omgivning är både fascinerande och lite läskigt. Men för oss arkitekter är 57 en siffra med oerhörd potential. Som hållbarhetsexpert ser jag enorma möjligheter att inte bara skapa ett funktionellt, tryggt samhälle – utan ett som faktiskt gör oss friskare.

Ljusexponering kan förebygga cancer

En viktig friskfaktor är kopplad till solen. Dagsljus är inte bara härligt – ny forskning visar att det i själva verket är livsviktigt. Hur mycket dagsljus vi exponeras för styr i hög grad inte bara vakenheten utan vår sömnkvalitet senare på dygnet. Sönnen påverkar i sin tur risken att drabbas av allvarliga sjukdomar; det finns bland annat studier som tyder på en koppling mellan sömnbrist och ökad risk för fetma, diabetes och bröstcancer. Genom att skapa miljöer med bra ljusinsläpp kan vi med andra ord förebygga risken för cancer. Det här är bara ett av flera exempel som på sikt kan göra enorm skillnad.

Vi arkitekter har en viktig roll att axla

Som arkitekter, inredningsarkitekter och stadsplanerare har vi inte bara makten att utforma samhället ur ett miljöperspektiv. Att integrera social hållbarhet i design och utformning är bland det viktigaste vi kan göra – och det kan vi börja med genom hälsofrågan. Här har vi har gott om forskning att luta oss mot; vi är byggda för att röra på oss men är ett av de mest stillasittande länderna i Europa. Vi stressar ner i naturliga miljöer men spenderar inte sällan åtta timmar om dagen i kontorslandskap. Dagsljus och naturutsikt gör oss enligt forskning i snitt 18 procent mer produktiva, medan buller orsakar nedsatt koncentration, störd sömn och stressreaktioner – vilket ger effekter på både hjärnan och kroppen.

Allt detta vet vi, och bör inkludera när vi skapar och formar byggnader och innemiljöer. Det kan handla om nudging – att med rummets utformning uppmuntra till goda vanor. Det kan handla om att optimera ljusinsläppet med hjälp av anpassad belysningssteknologi eller om något så enkelt som att köpa fler växter till kontoret. I det lilla och det stora kan vi alla vara med och lägga grunden för ökat välmående. Och som arkitekter har vi inte bara möjlighet att skapa upplevelser – vi kan i själva verket skapa förutsättningar för en friskare befolkning.

SUE CLARK, SENIOR HÅLLBARHETSÅRÅDGIVARE

I det lilla och det stora kan vi alla vara med och lägga grunden för ökat välmående.

Hållbarhet rakt igenom

Vision och mission utifrån hållbarhet:

HÅLLBARHET ÄR EN INTEGRERAD DEL AV VÅR AFFÄR. SÅ HJÄLPER VI VÅRA KUNDER ATT UPPFYLLA SINA ÅTAGANDEN FÖR ATT TILLSAMMANS NÅ DE GLOBALA MÅLEN.

Hållbarhetsorganisation

Vårt hållbarhetsarbete genomsyrar allt vi gör. Från våra val som företag till vårt arbete i varje uppdrag. Övergripande ansvarig för hållbarhetsarbetet är vår hållbarhetschef som samordnar arbetet och driver förändringsprocesser.

ANSVARIGA PÅ VARJE KONTOR

På varje kontor finns hållbarhetsansvariga. De driver det lokala hållbarhetsarbetet och tillsammans med hållbarhetschefen sätter de strategi och mål för kommande år. Hållbarhetsansvariga möts regelbundet under året.

HÅLLBARHETSGRUPP

På våra större kontor finns en hållbarhetsgrupp. Gruppens storlek styrs av kontorets förutsättningar och storlek. Hållbarhetsgruppen samlar medarbetare med hållbarhetskompetens, intresse och engagemang för att utveckla och driva en lokal hållbarhetsprofil – allt i linje med Tengboms övergripande hållbarhetsstrategi. Vi har också hållbarhetsspecialister med en mängd olika kompetenser inom området. De arbetar i uppdrag med bland annat miljösamordning, WELL-samordning, dagsljusberäkningar, sol- och vindstudier, energianalyser, LCA, dialogprocesser och kalkyl.

NÄTVERK

Alla som är intresserade av hållbarhet är välkomna till vårt intresseforum Hållbarhetsnätverket. Här delas och sprids kunskap och erfarenhet i föreläsningar och i en gemensam digital grupp.

ARCHTECH & FUTURE – EN HUB FÖR INNOVATION

ArchTech är precis som rubriken lyder; Tengboms innovationshub. En virtuell och multidisciplinär studio med målet att ta fram ny metodik såväl som nya produkter och erbjudanden. Innovation inom digitalisering är nödvändigt för att branschen ska kunna öka krav, implementering samt efterlevnad av hållbarhetsambitioner. Men även kunna uppnå klimatmålen och ställa om till en cirkulär framtid. I studion finns allt ifrån BIM (Building Information Modeling)-strategier och Computational Designers till visualiserare och digitala coacher. Studion jobbar i nära samarbete med verksamheten och Tengboms hållbarhetsexperter för att utifrån identifierade behov utveckla nya digitala lösningar som kan skapa effektiva kvalitativa och kvantitativa beslutsunderlag.

DIGITALA KOMPETENSNÄTVERK

På Tengbom har vi sedan flera år byggt och utvecklat en BIM-organisation, i linje med branschens fokus på informationsmodellering, för att effektivisera våra leveranser. Men vi inser att branschen är i behov av en större förändring, den eviga jakten på effektivitet och kostnader vi befinner oss i, räcker inte längre. Vi tror att framtidens affär finns mellan information, teknik och

kompetens. Därför är Tengboms satsning på digitala kompetensnätverk också en långsiktig satsning för att utveckla mer värdefulla och meningsfulla affärer. För att kunna fortsätta vår resa mot Ett Tengbom har tre nätverk för digital kompetensutveckling upprättats, dessa är Modellering, Visualisering och Analys. Dessa nätverk syftar till att sätta medarbetaren och dennes kompetens och lärande i centrum för vår digitala transformation.

TENGBOM TIMBER

Intresset för trä i branschen ökar och sedan två år tillbaka finns Tengbom Timber – ett internt nätverk med speciell fokus på trä. Syftet med nätverket är att dela, sprida och öka kunskapen om trä inom Tengbom. Vi arrangerar interna föreläsningar om genomförda och pågående projekt vi sysslar med. Vi fördjupar oss i produkter som finns på marknaden och är närvarande i olika forum kring trä för att hålla oss uppdaterade. Intresset inom Tengbom är stort, dialogen är aktiv och medarbetare från alla kontor engagerar sig allt mer i nätverket.

Hållbarhetsmål fram till 2025

Våra hållbarhetsmål är kopplade till FN:s globala mål och Agenda 2030. När målen togs fram tog vi också hänsyn till europeiska och svenska miljömål, ambitionerna med att skapa ett fossilfritt samhälle 2045 (2030 i vissa kommuner) och kraven i FN:s Global Compact.

Vi har valt att fokusera på fem av de globala målen. Dessa har vi sedan konkretiserat ner till delmål – relevanta för oss som företag (T) (utveckla rutiner, policyer, riktlinjer och verktyg), våra medarbetare (M) (använda och följa våra rutiner, policyer och verktyg) och våra uppdrag (U) (påverka dem att bli mer hållbara). Status för hur vi ligger till i målpuppfyllnaden visas också i tabellen (grönt – målet är uppfyllt, orange – målet är delvis uppfyllt, rött – har inte kommit igång med arbetet).

STATUS 2020

- = MÅLET ÄR UPPFYLLT
- = MÅLET ÄR DELVIS UPPFYLLT
- = HAR INTE KOMMIT IGÅNG MED ARBETET

DELMÅLENS RELEVANS

- T = FÖR TENGBOMS SOM FÖRETAG
- M = FÖR VÅRA MEDARBETARE
- U = I VÅRA UPPDRAG

GLOBALA MÅL
Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.

TENGBOMS MÅL
Vi arbetar kontinuerligt med att förbättra vårt kunnande och vår produkt för att skapa effektiva förutsättningar för "God hälsa och välbefinnande".

TENGBOMS DELMÅL

- Före utgången av 2023 har Tengbom inga medarbetare som är sjukskrivna pga jobbrelaterad stress. **T, M**
- Före utgången av 2020 följer alla produkter som vi föreskriver i våra uppdrag rekommendationer för begränsning av farliga ämnen enligt 100GRUPPEN:s kriterier. **U**

- Före utgången av 2024 använder vi evidensbaserade designprinciper i varje lämpligt uppdrag för att säkerställa att våra projekt bidrar till välmående och välfärd. **U**
- Före utgången av 2021 är alla produkter vi upphandlar miljömärkta och/eller ekologiska. **T**

GLOBALA MÅL
Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation.

TENGBOMS MÅL
Vi är aktivt engagerade i forsknings- & utvecklingsuppdrag som främjar innovation och hållbara lösningar för en inkluderande och tillgänglig infrastruktur för alla.

TENGBOMS DELMÅL

- Vi utvecklar ständigt vår kompetens och erbjuder de bästa lösningarna för samhället, miljön och ekonomin. Det sker via utveckling av specialkompetenser, rekryteringar, föreläsningar och i största mån via våra projekt. **M**

- Med hjälp av Sustainable by Tengbom kan vi i varje uppdrag ha stort fokus på att leverera projekt av hög kvalitet, både funktions- och gestaltningsmässigt och med val av hållbara, godkända material och produkter. Vi har människan i fokus och säkerställer att vi alltid engagerar våra specialister. **U**

GLOBALA MÅL
Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

TENGBOMS MÅL
I alla våra stadsutvecklingsprojekt ska vi verka för inkluderande och innovativ stadsplanering för att göra städer säkra, hållbara och resilienta inför framtiden. I våra byggprojekt tar vi hänsyn till hur projektet kompletterar och bidrar till stadsområdets hållbarhetsprestanda.

TENGBOMS DELMÅL

- Varje år väljer vi minst ett uppdrag där vi kan utveckla och skapa särskilt ekonomiskt tillgängliga och hållbara bostäder. **U**
- Vi är aktivt engagerade i debatten kring byggnormen med relevanta aktörer som t ex myndigheter, kommuner, branschorganisationer, beställare. **T**
- Vi skyddar vår kultur och vårt naturarv genom att stödja Världsarvskonventionen. I uppdrag jobbar vi med att bevara och förstärka platsens historiska och naturvärden. **T, U**
- Före utgången av 2024 är normkreativitet en integrerad del av vår metodik. **U**

- Före utgången av 2021 verkar vi i alla våra uppdrag för lösningar som möjliggör återbruk och återvinning av avfall. Senast 2025 följer vi upp resultaten i våra uppdrag. **U**
- Före utgången av 2022 genomgår våra stadsutvecklings- och A-uppdrag en mobilitetsanalys som utreder och verkar för miljövänliga transportlösningar. **U**
- Före utgången av 2023 har vi utvecklat ett eget interaktivt dialogverktyg som vi använder i egna projekt och erbjuder på marknaden (före 2024). **U**

GLOBALA MÅL
Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

TENGBOMS MÅL
Vi arbetar aktivt med att minska användning av rå resurser, öka återbruk och bidra till ett cirkulärt samhälle. I branschen driver vi och tillämpar cirkulära affärsmodeller.

TENGBOMS DELMÅL

- Före utgången av 2020 har alla våra kontor infört avfallssortering och arbetar aktivt med att minska mängden av avfall, underlätta återvinning och återbruk av produkter. Vid flytt väljer vi i första hand återbruk. **T, M**

- Före utgången av 2021 verkar vi i alla våra uppdrag för lösningar som minskar avfall och möjliggör återbruk och återvinning av det. **U**
- Genom aktivt hållbarhetsarbete i våra uppdrag och med hjälp av Sustainable by Tengbom verkar vi för, och synliggör mätbara hållbara lösningar i våra uppdrag. **U**

GLOBALA MÅL
Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

TENGBOMS MÅL
Vi arbetar aktivt med att minska vår klimatpåverkan, både som företag och branschaktör. I alla våra uppdrag ska vi med hjälp av design och produktval arbeta för att minska klimatpåverkan och öka takten i omställningen till en klimatneutral, resiliert och klimatanpassad framtid. Utöver minskning av klimatpåverkan är vi aktivt engagerade i utvecklingen av klimatanpassningslösningar för miljöer som vi skapar.

TENGBOMS DELMÅL

- Vi är aktiva förespråkare för klimatåtgärder i stadsplanering, fastighetsutveckling och genomförande. **T, M**
- Före utgången av 2021 (2022) erbjuder vi intern (och extern) utbildning för att bli "Sustainable by Tengbom trained architect". Gärna före 2022 har vi minst 30 utbildade arkitekter. **M, U**
- Vi integrerar klimatfrågor i vår kommunikationsstrategi och kommunikationsplan. **T**

- Vi är en aktiv samarbetspartner med akademi, näringsliv och offentlig sektor för att främja och ta fram nya lösningar som minskar klimatpåverkan. **T**
- Klimatanpassning är en obligatorisk del i alla våra lämpliga uppdrag. Vi värnar om, och med hjälp av hållbara och regenerativa designprinciper arbetar vi med ekosystemtjänster i alla våra byggnads- och stadsutvecklingsprocesser. **U**
- Före utgången av 2022 gör vi livscykelanalyser i alla våra lämpliga uppdrag för att styra våra val och minska klimatpåverkan från våra uppdrag. **U**

Gemensamma riktlinjer gör oss bättre

Under 2019 tog vi fram en rad nya policyer, och uppdaterade också flera befintliga. Att arbeta kontinuerligt för att säkerställa att dessa efterlevs är en självklarhet.

HÅLLBARA INKÖP

En ny policy för hållbara inköp togs fram 2019. Den gör våra mål i vår Kvalitets- och hållbarhetspolicy tydliga och sätter ett ramverk för Tengboms inköp av produkter och tjänster ur ett hållbarhetsperspektiv. Uppföljning sker årligen i samband med insamling av data för Carbon Footprint Analysen. Under 2020 har vi bland annat handlat upp nya datorer och sett över flertal leverantörsavtal.

UPPDATERING AV VÅRA POLYCIER

Under 2020 har vi justerat vår policy för representation och möten. Policyn följer Skatteverkets definitioner och regler för representation och är anpassad efter vad som är skattefritt för deltagare och avdragsgillt för företaget. Vår representation har som syfte att under gästfria former stärka och knyta nya relationer både internt och externt. Samtidigt ska den förmedla vår målsättning och fokus på ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet och den höga kompetens vi har att erbjuda. Policyn skyddar även Tengbom, medarbetarna och externa samarbetspartner från risk för misstanke om oegentligheter samt från onödiga ekonomiska eller skatterättsliga konsekvenser. Policyn kompletteras med riktlinjer rörande beloppsgränser et c i Tengboms chefsbok. Vi har också justerat hantering av friskvårdsbidrag, genom att förenkla och effektivisera rutinerna.

ATTEST

Vår attestpolicy uppdaterades under 2020. Uppföljning sker varje år såväl internt som inom ramen för det löpande externa revisionsarbetet.

UPPFÖLJNING

Vår VD har övergripande ansvar för att samtliga policyer följs. Respektive chef ansvarar för kontroll och efterlevnad.

“Det behövs en Tegnell även inom hållbarhetsfrågan. Coronakrisen styrs som bekant av experter snarare än politiker. Det är dags att på samma sätt engagera klimatexperter, som till exempel Johan Rockström, och låta dem vara styrande i omställningen.

De kan mäta hur ekonomi och investeringar påverkar klimatet – på samma sätt som Anders Tegnell & hans team analyserar effekten av åtgärderna för att begränsa smittspridningen. Förutom klimatexperter behöver vi även experter i resiliens, social hållbarhet och hållbar ekonomi.

Först när vi följer upp klimathotet lika frekvent som Coronas spridning har vi chans att bygga en hållbar framtid”

IVANA KILDGAARD
HÅLLBARHETS- OCH KVALITETSCHEF

Mejeriet, ett karaktärsstarkt och modernt äldrecentrum och aktivitetshus i Skillingaryd. En fondvägg i den nybyggda restaurangen är byggd av tegelstenar från mejeriet som under många år försedde lokalbefolkningen med närproducerad mjölk och ost, återbruk och omsorg om platsens historia i fin symbios.

Interiörbild av äldrecentrumets atrium och vinterträdgård.

Vårt mål – branschledande inom hållbar arkitektur

Så, hur gör vi? En intern enkät som genomfördes hösten 2018 och våren 2019 har pekat på ett starkt engagemang och en tydlig målbild att Tengbom ska vara branschledande inom hållbar arkitektur. Att vara bäst på hållbarhet genomsyrar vår verksamhet, oavsett om man jobbar i projekt eller i affärsstöd. Hållbarhet är ett väldigt komplext och brett område som kräver både grundkompetens och specialistkompetens. I våra uppdrag är vi medvetna om att vi inte behöver vara spets och bäst på allt själva. Vi har de processer, de verktyg och de samarbeten som krävs för att säkerställa att vi kan leverera hållbar arkitektur.

Fyra nyckelområden för hållbar arkitektur

För att få visionen ”Tengbom är branschledande inom hållbar arkitektur” att hända på riktigt ser vi fyra områden som vi måste jobba med dagligen. De knyter direkt an till vår årliga affärsplan samt en rad olika aktiviteter som genomförs både centralt och lokalt under åren.

- Vi levererar hållbar arkitektur.
- Vi är aktiva på marknaden inom hållbar arkitektur.
- Vi utvecklar specialkompetens.
- Vi är ett hållbart företag.

Vi levererar hållbar arkitektur

Det som sysselsätter oss varje dag, det som sker i våra projekt, har trots allt störst påverkan på miljö och samhälle. Liksom värdet vi skapar för såväl kund som samhälle. Att jobba med hållbarhet, på riktigt, kräver både kompetens, engagemang och tid. Varje uppdrag har unika utmaningar och möjligheter. Vi måste anta oss dem utifrån både ett arkitektoniskt och ett hållbarhetsperspektiv. För oss har hållbarhet, med sina tre perspektiv: miljö, socialt och ekonomiskt även ett fjärde; god arkitektur. Genom att jobba med alla dessa perspektiv, skapar vi goda förutsättningar för att våra projekt blir hållbara över tid.

SUSTAINABLE BY TENGBOM

Sustainable by Tengbom är ett omfattande verktyg för samarbete kring hållbarhetsfrågor i alla typer av arkitekturprojekt – från stadsutveckling och byggnader till landskap och inredning. Verktyget består av tre delar: ett huvudverktyg ”The Wheel”, en verktygslåda ”The Toolbox” och en process ”The Process. Med hjälp av verktyget kan vi driva ett aktivt hållbarhetsarbete genom hela projekt och synliggöra och verka för mätbara hållbara lösningar. Vi kan fokusera på funktions- och gestaltningsmässig kvalitet och samtidigt välja de mest hållbara lösningarna för varje uppdrag.

Som arkitekt är nyckeln att lyfta hållbarhetsfrågor så tidigt som möjligt i uppdrag. Tillsammans med kunden och andra intressenter undersöker vi förutsättningar och tar fram projektspecifika hållbarhetsmål. Först när hållbarhetslösningarna blir en integrerad och naturlig del av arkitekturen blir det svårare att ”förhandla bort dem” och ersätta dem med sämre alternativ.

THE WHEEL

The Wheel är ett huvudverktyg inom hållbarhet. Det hjälper oss att i tidiga skeden fånga hållbarhetskraven i uppdrag. Det ger oss också förutsättningar att på ett enkelt sätt kunna identifiera projektspecifika hållbarhetsmål; ekologiska, sociala och ekonomiska. Under 2019 och 2020 har vi testat The Wheel i ett flertal projekt och tillämpningar. Under hösten 2020 lanserade vi verktyget och genomförde en intern utbildning. Versionen som används idag är mestadels för arkitekturuppdrag medan vi anpassar verktyget för inredningsuppdrag. Vi hade

en ambition att under 2020 anpassa verktyget även för stadsutveckling och landskap, men på grund av rådande omständigheter har vi flyttat arbetet framåt.

KOPPLING TILL DE GLOBALA MÅLEN

Med utgångspunkt i FN:s globala mål har vi på Tengbom konkretiserat egna mål som möter samtliga aspekter kopplade till hållbar arkitektur (se Tabell 1 Tengboms hållbarhetsmål). Dessa mål är integrerade i Sustainable by Tengbom. Genom att använda Sustainable by Tengbom kan vi alltså få resultat som hjälper oss, våra kunder och samarbetspartners att möta de globala målen.

MILJÖCERTIFIERING I PROJEKT

Tengbom Wheel kan också användas för att hjälpa våra kunder att komma fram till vilket certifieringssystem som passar bäst för deras projekt. Kravet på miljöcertifieringar av projekt ökar, framförallt Miljöbyggnad, men även certifieringar som fokuserar på välmående och hälsa, som WELL. Under 2020 arbetade vi i ett fyrtiotal projekt som ska certifieras eller jobbar efter kraven för ett certifieringssystem. Majoriteten av projekten har kraven Miljöbyggnad Silver men vi har även projekt som ska certifieras enligt Miljöbyggnad Guld, Svanen och NollCO2 samt internationella system LEED, BREEAM och WELL.

I de flesta projekt finns ambitionen att certifiera, men vi ser en trend där man jobbar efter kraven utan att göra certifieringen, ofta av kostnadsskäl. Undersökningar som vi har gjort visar att miljöcertifiering i projekt ofta bidrar

till att projekt även jobbar med andra hållbarhetsaspekter, något som stödjer användningen av Tengbom Wheel. Under 2020 såg vi ett ökat intresse för välmående och hälsa och certifieringssystemet WELL. Intresset finns framförallt hos större fastighetsägare som äger kontorsfastigheter och företag som vill jobba strategiskt med att förbättra medarbetares välmående och hälsa.

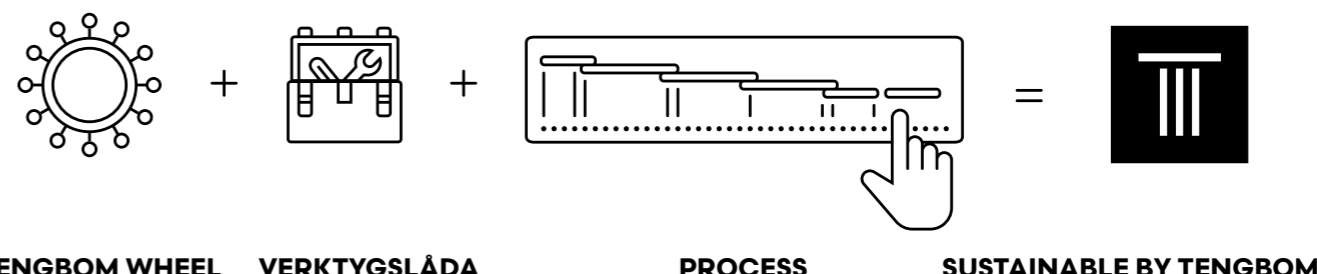
DIGITALA VERKTYG FÖR HÅLLBAR ARKITEKTUR

För att kunna leverera hållbar arkitektur krävs verktyg som möjliggör ett evidensbaserat arbetssätt i tidiga skeden. Tidigare har fokus lagts på att utveckla processer och digitala analysverktyg för inomhus- och utomhusklimat.

Under året har dessa digitala verktyg som utvecklats av ArchTech&Future fortsatt att implementeras i relation till Sustainable by Tengbom, och i uppdrag för att skapa bättre beslutsunderlag. Idag är 20 medarbetare aktiva inom nätverket som fokuserar på evidensbaserad design.

MÅL 2021

Under 2021 ska vi tillämpa Sustainable by Tengbom brett inom företagen, målet är att minst 30 A-projekt ska använda The Wheel från tidiga skeden. Vi ska lansera The Wheel för inredningsuppdrag och i mån av tid och resurser anpassa verktyget för stads- och landskapsutveckling. Verktygslådan ska formas och fyllas på med relevanta verktyg, kopplade till kategorier och aspekter i The Wheel. Bland annat kommer vi fortsätta att utveckla våra digitala hållbarhetsverktyg och öka användningen av dem i uppdrag. Arbetsprocessen ska under projektets gång konkretiseras.

Mätbarhet skapar legitimitet för hållbarhet

Intervju med Stefan Rydin, affärsutvecklare Stockholm

Har du märkt någon tydlig skillnad när det gäller

hållbarhetskrav från våra kunder, jämfört med tidigare år?

Ja, utan tvekan. Från att tidigare ha varit lite av ett nödvändigt ont så har hållbarhet seglat upp som den viktigaste aspekten i många projekt. Det gäller inte enbart klimatomfattad hållbarhet utan även sociala, miljömässiga och ekonomiska frågor.

Det som jag själv har börjat uppmärksamma mer är den ekonomiska hållbarheten i våra projekt och hur vi kommunicerar detta med våra kunder. Nästan alla projekt börjar med en kalkyl som diskuterar det ekonomiska perspektivet och hur affären ser ut. När vi diskuterar ekonomi utifrån ett hållbarhetstänk så blir det så mycket tydligare för alla inblandade att det ligger högst upp på agendan. Utan ekonomi i projekt, för kunden och för oss, så blir det inget projekt eller affär.

Våra kunder ställer även högre krav på att det vi ritat ska ha ett hållbarhetsfokus. Att berätta att vi har bra verktyg och processer för att ringa in hållbarhetsfrågor skapar legitimitet och ger oss större trovärdighet i relation med våra kunder. Det som vi internt kan bli bättre på är att visa hur vi har löst hållbarhetsfrågorna i våra projekt, och jobba ännu mer med rena hållbarhetsfrågor som genererar arkitektur.

Har kunderna blivit bättre på att ställa krav och vara tydligare i uppföljningen?

Det finns konkreta åtgärder i ett projekt för att höja hållbarhetsaspekten och göra det visuellt tydligt (solceller, energiåtgärder, laddplatser för elbilar och cyklar, stora cykelrum osv). Dessa åtgärder är enkla att mäta och prata om, eftersom det redan finns framtagna lösningar och det är enkelt att förhålla sig till.

Det som är svårare är alla aspekter som är långsiktiga och inte alltid synliga. Det handlar främst om sociala aspekter, trygghet

STEFAN RYDIN,
AFFÄRSUTVECKLARE STOCKHOLM

Att berätta att vi har bra verktyg och processer för att ringa in hållbarhetsfrågor skapar legitimitet och ger oss större trovärdighet i våra relationer med kunder.

och sociala funktioner. Uppföljning av dessa är svårare eftersom resultaten blir tydliga först efter lång tid och bygger på samverkan mellan flera aktörer och kommunala insatser.

Den arkitektoniska gestaltningen är en lång process, med många olika "tyckare" som påverkar uttrycket och det slutliga resultatet. Det händer att de tidiga idéerna om hållbarhet i projekten inte blir implementerade eller bortprutade under processens gång vilket påverkar upplevelsen av arkitekturen, projektet och dess hållbarhetsaspekter. Det kan vara allt från att fasadmateriäl ersätts till att volymer inte byggs. Därför är det enklare att jobba med hållbarhet utifrån redan etablerade metoder och lösningar som finns på marknaden idag, vilka ger direkt mätbara resultat.

Finns det några tydliga trender som kunder är mer intresserade av?

Återbruk av byggnadsmaterial och träkonstruktioner är mest aktuellt just nu. Sociala aspekter diskuteras sällan i våra projekt. Ekonomisk hållbarhet är efterfrågat mer och mer. Livscykelanalyser och olika klassificeringar är väldigt sällan efterfrågade upplever jag.

Hur viktigt är det att jobba med hållbarhet för att vara konkurrenskraftig?

Mycket, men eftersom nästan alla aktörer inom branschen pratar hållbarhet så måste vi prata om hållbarhet som en del av vårt DNA. Vi behöver bli ännu bättre på att lyfta fram våra styrkor inom hållbarhet och hur vi jobbar med dem i arkitekturen.

I de projekt som du jobbar med, vilka är de största utmaningarna när det gäller hållbarhet?

Att kunna hitta de hållbarhetsfrågor som är knäckfrågor för projektet och att vi kan implementera dem. Att få kunden att vilja jobba med trä istället för betong kan i princip vara omöjligt, men att jobba med solceller och gröna tak är enklare. De långsiktiga sociala hållbarhetsfrågorna och vilken miljö som vi skapar med våra projekt är sällan diskuterade. Mycket fokus ligger på det som är här och nu och det som är direkt mätbart.

Att bygga hållbart – en fråga om sunt bondförnuft

Att bygga hållbart behöver inte ha sin utgångspunkt i olika miljöcertifieringar som på olika sätt belyser vissa frågor men inte alla. Mycket handlar om sunt bondförnuft, att använda sig av material som är naturliga, som har bra egenskaper och som åldras på ett bra sätt och därmed går att förvalta över en lång tid.

Material och detaljer är viktiga frågor för hur hållbart ett projekt är. Hur blir mötet mellan olika komponenter och material, behöver det underhållas, går det att underhålla? En av de viktigaste aspekterna när man pratar om hållbarhet är en livscykelanalys. Att bygga ett hus som håller i 50 år och som kräver ganska mycket underhåll och byte av vissa komponenter under sin korta livstid är inte hållbart. Alla hus borde ha som utgångspunkt en livstid på 100 år, eller mer. Byggnader behöver vara robusta men ändå ha en inbyggd flexibilitet som gör att byggnaderna tål att få olika användningar och funktioner under sin livstid.

Att riva befintliga byggnader är det minst hållbara vi kan göra! Att istället renovera byggnader och material, bygga om, på och till för att utveckla byggnader är det mest hållbara sättet att förvalta byggnader.

Förutom att material, detaljer och en robust uppbyggnad är viktiga för hur hållbar en byggnad är så är det också viktigt om bygganden är attraktiv eller inte. En byggnad som är väl anpassad till sitt sammanhang, har fina material som åldras värdigt med detaljer som står sig väl över tid, kommer att upplevas som en tillgång istället för en belastning. Det gör att byggnaden kommer att få ett långt och uppskattat liv, som kan överleva förändringar i samhället, olika fastighetsägare och en mängd olika verksamheter. Att hus får vara snygga är viktigt och ska inte vara ett argument som kommer sist på listan när projektet ska realiseras och bantas.

Att riva befintliga byggnader är det minst hållbara vi kan göra! Att istället renovera byggnader och material, bygga om, på och till för att utveckla byggnader är det mest hållbara sättet att förvalta byggnader. Att återanvända och renovera byggnadsdelar och byggnadsmaterial har under hela historien varit en självklarhet, förutom de senaste 70 åren. **Att vara byggnadsvårdare har plötsligt blivit inne!**

MAGNUS ALMUNG,
ARKITEKT SRA/MSA GÖTEBORG

Vi är aktiva på marknaden

För att vara aktiva på marknaden krävs engagemang i debatten om hållbar arkitektur. Vi är aktiva i olika branschorganisationer, deltar som talare och debattörer på konferenser och andra events. Vi närvarar och syns även i media såsom i branschtidningar och på bloggar.

TENGBOMTALKS

Tengboms egna kunskaps- och föreläsningsevents TengbomTalks genomförs på alla våra kontor och drar till sig besökare både från vår egen bransch men från även andra. Majoriteten av våra TengbomTalks lyfter fram ämnen som är kopplade till hållbarhet. I början av 2020 genomförde vi på olika kontor ett flertal TengbomTalks med fokus på välmående och hälsa. Detta har skapat stort intresse och dragit en stor publik.

FORSKNING OCH UTVECKLING

För frågeställningar och nya samhällsutmaningar där kompetens och arbetsmetoder saknas engagerar vi oss i forsknings- och utvecklingsprojekt. Tillsammans med andra aktörer tar vi fram nya lösningar som gynnar bransch och samhälle. Vårt fokus ligger mest på tillämpad forskning där vi i samarbete med akademi och näringsliv utvecklar lösningar med hög markandstillämpningspotential. Det flyttar fram våra positioner, ökar kompetensen och skapar en nära kontakt med kunder som vill vara ledande i branschen.

Några FoU-projekt som Tengbom projektlett under 2020 är två Vinnova-finansierade projekt:

- Testlab – normkreativ arkitektur
- JämtJämlikt – certifieringssystem för jämlika offentliga miljöer.

Vi var också projektdeltagare i projekten:

- Timber on Top (Vinnova).
- Att skapa hållbara urbana livsstilar genom nudging och medborgardeltagande (finansierat av Energimyndigheten).
- Återbruk Väst (Västra Götalands Region).
- Resurseffektivitet och cirkulär ekonomi

(Tillväxtverket, Vinnova, Svenskt Näringsliv, Vasakronan, Åforsk, Teknikföretagen, IKEM, Formas och Mistra).

- High 6 – Moveable Wall System, från materialtillverkare till fastighetsförvaltare (Formas).
- Standardiserat digitalt informationsutbyte av hållbarhetskrav och efterlevnadsdeklarationer för Agenda 2030 (Vinnova).
- Smart Sustainable Offices (EU finansierad projekt)
- 3D Printed Facades & Acoustics (via HSB Living Lab).
- INDAIRPOLLNET (INDoor AIR POLLution NETwork – EU-finansierat COST-projekt.
- Systematisk hantering av hållbarhetskrav genom hela byggprocessen (Smart Built Environment).

I samarbete med andra aktörer har vi även fortsatt bidra i FoU-projekten med fokus på digitala tvillingar:

- Digital Twin Cities, där vi utforskar parametrisk och generativ design teknik i samband med utvecklingen av Digital Twins.
- Virtual Gothenburg Lab, där vi utforskar och skapar riktlinjer för att jobba med jämlikhetsfrågor i utvecklingen av digitala tvillingar.

Digitala tvillingar kommer bli centralt i framtidens stadsplaneringsprocess och arbete, och är därför ett nyckelverktyg för att möjliggöra den hållbara staden, miljömässigt, ekonomiskt och socialt.

UPPDRAG

Under 2020 har vi haft flera uppdrag med stort fokus på hållbarhet. De flesta hade koppling till välmående och hälsa, som tex WELL-certifiering av verksamheter och kontorsfastigheter, strategisk vägledning, granskning och rådgivning. Men även framtagande av företagsstrategier med fokus på både välmående och hälsa och klimatsmart anpassning av lokaler vid hyresgästbyte, men hjälp av bland annat återbruk och cirkulära affärsmodeller. Vi har vunnit flera uppdrag med tydligt hållbarhetsfokus. Bland annat ett bostadsprojekt i Skarpnäck som kommer att byggas

HSB Living Lab utsågs till vinnare av World in Property Award på Fastighetsgalan 2020. Utmärkelsen går till ett projekt som gjort ett extraordinärt avtryck på den svenska fastighetsmarknaden.

med stort fokus på återbruk och starkt lokal identitet, i samarbete med det danska arkitektkontoret Lendager Group. På uppdrag av Cirkulära Kronoberg och Kalmar län har vi under våren 2020 genomfört en serie webinarier och en digital workshop på temat cirkulärt byggande och hur det bidrar till välfärden. Som resultat har vi gått vidare med att planera ett Re:Bygg hackathon som ska genomföras i februari 2021.

SAMARBETE MED BRANSCHEN

Vi medverkar i olika plattformar där vi samarbetar med branschens ledande aktörer för att utveckla nya metoder och verktyg, för att driva fram hållbar utveckling av branschen. Det bidrar i sin tur till att vi stärker vår kompetens.

Några plattformar och organisationer där vi är en aktiv partner är:

- Sveriges Arkitekter
- Sweden Green Building Council

- Uppsalas Klimatprotokoll
- 100Gruppen
- HSB Living Lab
- LFM30 — lokalfärdplan för fossilfritt Malmö
- Future by Lund
- Innovationsföretagen
- Smart Housing Småland
- The International Federation of Consulting Engineers
- Färdplanen för fossilfritt Sverige.

2019 var Tengbom ett av första arkitektkontoren i Sverige som undertecknade Architects Declare – ett uppdrag för klimatet. Det startade i Storbritannien och spred sig till andra länder. Vårt arbete med klimat- och biodiversitetsfrågor som Architects Declare ger uppdrag för ska specificeras i vårt fortsatta arbete med Tengbom Wheel.

100GRUPPEN – EN PLATTFORM FÖR SAMARBETE INOM INREDNINGSBRANSCHEN

Sedan ett antal år tillbaka har vi på Tengbom varit engagerade i 100Gruppens arbete. Sedan 2018 har vi varit drivande, tack vare att Tengboms hållbarhetschef har ordföranderollen i gruppen. 100Gruppen har över 60 medlemsorganisationer som representerar aktörer från hela branschen och värdekedjan. Många medlemmar är drivande inom branschen med utveckling av nya produkter, lösningar och tjänster för hållbar och cirkulär inredning. Dem är engagerade i debatten om hållbar inredning via olika events, som t ex Möbelmässan, debatter i tidningar och bloggar. Flertalet medlemmar är engagerade i forsknings- och utvecklingsprojekt med bidrag från aktörer som t ex Vinnova, Re:Source och Smart Built Environment. Tengboms hållbarhetschef leder arbetet med utveckling av branschstandarderna för hållbar inredning. Arbetet genomförs i samarbete med ca 10 arkitektkontor och innebär kontinuerliga möten och utredningar kring kategorier och målsättningar som standarderna ska sätta. Tengbom har flera medarbetare som varit engagerade i gruppen under året. Arbetet fortsätter under 2021.

Övriga styrelsemedlemmar och ordinarie medlemmar har under 2020 varit väldigt aktiva för att driva utvecklingen av branschen i en hållbar riktning, i olika forum. Några som bör nämnas är GS1:s användargrupper för interiör och design samt bygg, och flera expertgrupper inom Delegationen för cirkulär ekonomi. Projektet Systematisk hantering av hållbarhetskrav genom hela byggprocessen beviljades och flera medlemmar anslöt sig till referensgruppen. Vi genomförde två digitala webinarier med enormt positiv återkoppling. Flera medlemmar var aktiva i att driva forsknings- och utvecklingsprojekt, och att engagera varandra.

TENGBOM + AKADEMI

Vi jobbar ständigt med att förbättra vår kompetens för att kunna erbjuda våra kunder de bästa lösningarna i våra uppdrag. Via medarbetare som har deltidsuppdrag på universitet som KTH, Chalmers och Blekinge Tekniska Högskola är vi tydligt länkade till akademien med tillgång till senaste forskningen.

FÖRELÄSNINGAR OCH KONFERENSER

Via deltagande på olika externa events som talare, workshopledare, i rundabordssamtal eller som paneldebattörer kan vi vara aktiva och synliga i debatten om hållbar arkitektur. Vi har under året deltagit på ett flertal events, både på plats fysiskt och på distans, digitalt under pandemin.

MÅL 2021

Vi fortsätter vårt engagemang i egna och externa events och i FoU-projekt utifrån vår strategiska inriktning, våra hållbarhetsmål och behov av kompetensutveckling. Några av våra fokusområden, förutom att fortsätta med projektet JämtJämlikt, är att starta upp nya projekt inom klimatanpassning, välmående och hälsa. Att vara en aktiv deltagare på konferenser, events och i media är en självklarhet. Vi kommer även i fortsättningen att vara aktiva och ha en drivande roll i 100Gruppen.

JämtJämlikt

Tänk miljöcertifiering fast för jämlikhet. Under första halvan av 2021 ska Tengboms Vinnovafinansierade projekt JämtJämlikt ta fram ett system för detta, byggt på mänskliga rättigheter. Vesna Vasiljkovic, kontorschef på Tengbom i Helsingborg, berättar om projektet.

Det finns idag ett gap mellan ord och handling, mellan visioner och genomförande. Alla vill ha en jämlik stad men ändå tenderar vi att fortsätta bygga städer som vi alltid gjort. Framförallt utgår vi från den norm som vi själva tillhör.

Vi gjorde ett experiment i Helsingborg där ett gäng tjejer fick titta på en ritning på en badbrygga, med snygg och spännande design. De frågor som tjejerna ställde, gav oss insikter. En undrade vart hon skulle ta vägen om ett gäng killar som hon var rädd för gick emot henne. På ritningen fanns bara en rak, snygg koppling, ingenstans att rymma. En annan undrade varför det inte fanns någon skugga där hon kunde sitta och prata med sina kompisar utan att bada. Tjejen hade slöja. Ingen skugga fanns någonstans eftersom arkitekterna utgick från att alla som besöker en badbrygga, gillar att sola. Arkitekterna ville väl men den snygga badplatsen passade inte alla.

Vi fokuserar i första hand på stadens gemensamma rum – som bibliotek, kulturhus, idrottshallar, skolor, torg, parker och gator. Systemet ska fånga upp och konkretisera jämlikhetsfrågor och bli både praktiska, lustfyllda och enkelt att använda. För att skapa ett lättanvänt och fungerande system sätter vi det på prov i en rad verkliga case.

Helsingborg, Helsingborgshem, Umeå och Ängelholm bidrar med prototyper som gör det möjligt att utveckla systemet i praktiken. Här gäller det att jobba konkret – att testa sig fram och våga misslyckas. Bryta normer och hitta nya kopplingar.

Satsningen har hittills gått otroligt bra. Intresset är stort – en marknadsundersökning som vi genomförde under förstudien visar att många är i behov av en konkretisering i jämlikhetsfrågan. Både städer, offentliga och privata aktörer är intresserade av systemet vilket har överraskat oss en smula. Vi har projekt och samtal med olika typer av aktörer, från Vasakronan, Hemsö till olika kommuner.

Min förhoppning är att den här satsningen kommer leda till att hela branschen lyfter. På sikt kan systemet stå modell för ett internationellt certifieringssystem med syfte att uppnå **Agenda 2030**, framförallt med fokus på **mål 5 Jämställdhet**, **mål 10 Minskad ojämlikhet** och **mål 11 Hållbara städer och samhällen**.

Min förhoppning är att Tengbom tar den här möjligheten och leder branschen framåt – nu har vi en chans att fronta en spännande och meningsfull utveckling, som också är affärsmässig och lönsam.

Glappet mellan intentioner, visioner och praxis är stort. Städer vittnar om en avsaknad av metoder och systematiskt angreppssätt för att lösa den här utmaningen. Projekt som har jämställdhet och jämlikhet som mål tenderar att vara tillfälliga. Nu ska Tengboms tillsammans med **Helsingborgs stad**, **RISE**, **Raoul Wallenberg-institutet för mänskliga rättigheter**, **Boverket** och **Sveriges Kommuner och Regioner** ta fram ett system som svar på utmaningarna.

Vad är egentligen jämlikhet?

Vi säger så här: Jämlikhet är inte att göra lika för alla. Jämlikhet är att göra olika för olika behov så att alla kan trivas och må bra i sin stad. Mer formellt utgår jämlikhetsbegreppet från diskrimineringsgrunderna, plan- och bygglagens portalparagraf, 1 kap. 1 § PBL och 1 kap. 2§ regeringsformen.

VESNA VASILJKOVIC,
KONTORSCHEF HELSINGBORG

Anrika Östermalms Saluhalls renovering och framtidsanpassning färdigställdes under 2020. Nu står hon redo för besökare i ytterligare ett sekel, inkluderande, tillgänglighetsanpassad och hållbar.

Vi utvecklar vår hållbarhetskompetens

Komplexiteten och utmaningarna inom miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet ökar. Vi behöver bygga upp både den generella kompetensen hos våra medarbetare, men också utveckla specialistkompetens de inom områden där vi ser störst behov – klimat, materialval, normkritik, välmående och hälsa för att nämna några. I detta arbete är det viktigt att tänka strategiskt och titta på synergier med andra områden. När arbetet genomsyrar flera av våra satsningar blir det tydligare och lättare för våra medarbetare att följa. I början av året, har vi i samarbete med Tengboms kommunikations- och marknadsavdelning tagit fram en kommunikationsstrategi för 2020. Där valde vi att våren 2020 skulle ha fokus på hälsa och välmående, medan höstens tema skulle vara klimat. Detta skulle upplevas tydligt i vår interna och externa kommunikation och på våra events. När pandemin slog till förstärktes behovet av att prata om vikten av strategier för välmående och hälsa. Under sensommaren och början av hösten började vi tydligare lyfta vikten av att använda den omställning och minskning av samhällets negativa påverkan på klimatet, som pandemin fört med sig och jobba mer proaktivt med klimatfrågan.

ÖVER 250 MEDARBETARE HAR KOMPETENS-UTVECKLATS INOM HÄLSA OCH VÄLMÅENDE

I juni 2020 genomförde vi en internutbildning om WELL byggnadsstandard. Medarbetare fick en genomgång av WELL-systemet, världens mest omfattande verktyg och certifieringssystem för hälsosamma bebyggda miljöer. Kriterierna för certifieringen handlar om dagsljus och belysning, akustik och luftkvalité men även utformning av trappor och kontor för att uppmuntra rörelse, skönhet, koppling till naturen, glädje och återhämtning. Utbildningen spelades in och finns tillgänglig för alla medarbetare att ta del av i ett senare skede.

SUSTAINABLE BY TENGBOM

Under hösten lanserades Tengboms hållbarhetsverktyg, Sustainable by Tengbom. En internutbildning genomfördes där olika användnings- och tillämpningsområden presenterades. Utbildningen spelades in och finns tillgänglig för alla medarbetare att ta del av i Moodle. Senare under hösten genomfördes tre projektworkshoppar tillsammans med kunden, i Linköping, Uppsala, samt en i Malmö.

LUNCHFÖRELÄSNINGAR OM HÅLLBARHET

Utifrån våra hållbarhetsmål och vår kompetensanalys har flertalet föreläsningar på temat hållbarhet arrangerats, tillgängliga för alla medarbetare. Några av dessa har berört, A Working Lab – ett kontorshus och innovationsarena och i trä – Tengboms kontorsprojekt i Göteborg, biologisk mångfald, BASTA-systemet – vägen till giftfritt byggande, livscykelanalys och nudging för en mer hållbar livsstil. Föreläsningarna har även berört omställning till ett klimatneutralt fastighetsbestånd – utmaningar, möjligheter och potential med gröna obligationer. Via externa

engagemang, som 100Gruppen, har vi tillgängliggjort webinarier till Tengboms alla medlemmar. Under hösten anordnades två webinarier med både nationella och internationella föreläsare. Ett med fokus på cirkulärkriterier i miljöbedömningssystem och det andra med fokus på digitalisering som möjliggörare av nya cirkulära affärsmodeller.

VÅRA SPECIALISTER

Flera av våra medarbetare är specialister inom miljösamordning, främst inom Miljöbyggnad. De stöttar våra projekt i arbetet kring val av material, metoder och utformning. Energi- och fuktfrågan är fortsatt relevant och viktig. Livscykelanalys efterfrågas allt mer. Under året har vi minskat antalet externa utbildningar pga det ekonomiska läget som orsakats av pandemin. Dock har flera medarbetare, under korttidspermitteringen, satsat på att utveckla sin kompetens inom en rad olika områden, bland annat digitalisering och trä.

Tengbom är det enda svenska arkitektkontoret med två WELL-specialister. Satsningen på hälsa och WELL är i linje med Tengboms utvalda globala mål och ArchTech&Futures strategi. Att höja vår kompetens inom hälsa är en viktig del av Tengboms strategiska erbjudande inom hållbar arkitektur men även ett steg mot att bredda vår digitala affär inom evidensbaserad design.

MÅL 2021

Utifrån våra hållbarhetsmål (se Tabell 1 Tengboms hållbarhetsmål) och vår utveckling av egna bindande krav kommer vi att fortsätta med kompetensutveckling inom sociala, ekologiska och ekonomiska hållbarhetsområden för alla våra medarbetare – bland annat genom lunchföreläsningar, internt utvecklade utbildningar och externa utbildningar. Under 2021 ligger vårt fokus på klimat (klimatneutralitet, återbruk, livscykelanalys och klimatanpassning), program (flexibilitet och anpassningsbarhet) samt fortsatt fokus på välmående och hälsa.

Superhjärnan & Uppsala klimatprotokoll accelererar omställningen

Intervju med Sandra Åhlén, arkitekt Uppsala

Tengbom är engagerade i Uppsalas Klimatprotokoll sedan några år tillbaka. Vad innebär engagemanget och vilka effekter har det haft på Tengboms hållbarhetsarbete?

Uppsala Klimatprotokoll är en samverkan mellan kommun, näringsliv, universitet och ideella föreningar som syftar till att nå Uppsalas långsiktiga klimatmål att vara klimatpositivt 2050. För oss innebär engagemanget att vi antagit ett antal klimatutmaningar; bland annat ska vi beräkna klimatpåverkan från samtliga bygg- och anläggningsprojekt och identifiera våra mest betydande indirekta utsläpp. Det har lett till en intern satsning på kompetensutveckling inom LCA. Vi deltar även i fokusgrupper kring Hållbar stadsutveckling och Byggmaterialval, vilket bland annat lett till att vi deltagit i en förstudie om en marknad för återbruk av byggmaterial i Uppsala.

Hur ser efterfrågan och kraven från kunder ut när det gäller utvecklingen av deras hållbarhetsambitioner? Märker du någon tydlig skillnad jämfört med för några år sedan?

Jag tycker generellt att det finns en större medvetenhet och engagemang nu, men det varierar mycket från kund till kund. Sen är det inte alltid det når hela vägen fram. I tidiga skeden och högre upp i organisationer finns ofta en hög ambition men det är få som är beredda att ställa bindande krav som följs upp genom hela kedjan fram till ett hållbart slutresultat.

Ni har också initierat något som heter Superhjärnan. Vilka deltar där och vad är syftet med initiativet?

Superhjärnan är ett lokalt nätverk för arkitekter och teknikkonsulter i Uppsala som syftar till att skapa ett samarbete och en delandekultur inom branschen för att accelerera omställningen till ett klimatneutralt samhälle. Initiativet togs gemensamt av Tengbom, WSP, Krook & Tjäder och Bjerking, men är öppet för alla som vill delta. Det är tänkt som ett komplement till Klimatprotokollet med målet att stötta genomförandet av Klimatfärdplan Uppsala som är under framtagande.

2030 är år då Uppsala ska vara klimatneutralt. Vad behövs för att målet ska uppnås?

Jag tror vi måste våga ställa högre krav men också ha en process för uppföljning för att säkerställa att kraven efterlevs. Den tekniska kunskapen tror jag redan finns men nya modeller för samverkan behövs för att kanalisera den kompetensen.

SANDRA ÅHLÉN, ARKITEKT UPPSALA

Superhjärnan är ett lokalt nätverk för arkitekter och teknikkonsulter i Uppsala som syftar till att skapa ett samarbete och en delandekultur inom branschen för att accelerera omställningen till ett klimatneutralt samhälle.

Fokus på hållbarhet stärker kundrelationen

Intervju med Matt Patterson, biträdande kontorschef Jönköping

Hur upplever du att trenden ser ut när det gäller hållbarhetskrav i projekt?

Vi ser hur större fastighetsutvecklare i Jönköping ställer allt högre hållbarhetskrav i sina projekt. Jag tror att det kommer från en ökande konkurrens inom fastighetsbranschen där fastighetsägaren ser fördelarna med fastigheter som har en tydlig hållbarhetsprofil. Samtidigt som det är ett generationsskifte i branschen där yngre personer som är mer öppna för att driva en hållbar agenda börjar ta ledande roller inom fastighetsbolagen.

När det fungerar som bäst blir det många intressanta samtal med kunden där vi utvecklar ett starkt hållbarhetskoncept tillsammans, där gestaltningen och arkitektonisk kvalitet är en naturlig del av processen.

Är det någon specifik typ av krav som ställs oftare (t ex certifiering och vilken typ)?

I de senaste projekten ser jag en trend mot användning av BREEAM-certifiering, särskilt nu när en svensk variant av certifieringssystemet är tillgängligt.

Hur upplever du att din roll som arkitekt påverkas av kraven?

Jag tycker att min roll som arkitekt påverkas av hållbarhetskrav genom ett större vikt läggs på den tidiga fasen av ett projekt. Stort fokus läggs på analys och utvärdering av olika alternativ för projektets utveckling och där är vi oftast mest aktiva i en certifieringsprocess. Tengbom har möjligheten att erbjuda analys av dagsljus, solvärmelast, vind mm internt och detta hjälper oss att ta en mer central roll i processen.

Hur mycket påverkar hållbarhetskraven gestaltningen och den arkitektoniska kvaliteten i projekten?

Även om hållbarhetskraven ofta innebär ett otroligt fokus på teknik har de också en positiv effekt i gestaltningen

MATT PATTERSON, SAR/MSA ARB JÖNKÖPING

och för arkitektonisk kvalitet, eftersom kunden ofta är mer engagerad i processen. När det fungerar som bäst blir det många intressanta samtal med kunden där vi utvecklar ett starkt hållbarhetskoncept tillsammans, där gestaltningen och arkitektonisk kvalitet är en naturlig del av processen. En engagerad kund är nyckeln till att behålla den arkitektoniska kvaliteten genom hela projektet!

Har du själv någon speciell hållbarhetskompetens eller vill utveckla dig specifikt inom något område för att möta ökande krav?

Jag upplever att kundens fokus på externa konsulter som driver processen innebär att vi som arkitekter riskerar att bli åsidosatta även i den tidigaste fasen. Om vi utvecklar vår kompetens så att vi kan hantera certifieringsprocessen som en del av vår tjänst tror jag att detta hade bidragit till att utveckla vår strategiska roll i projekt.

Vi ska vara ett hållbart företag

KLIMATNEUTRALT TENG BOM

Vårt långsiktiga mål är att bli ett klimatneutralt företag. Vi har beslutat att klimatkompensera våra utsläpp och jobbar kontinuerligt och målmedvetet för att minska utsläppen.

MILJÖ- OCH KLIMATPÅVERKAN

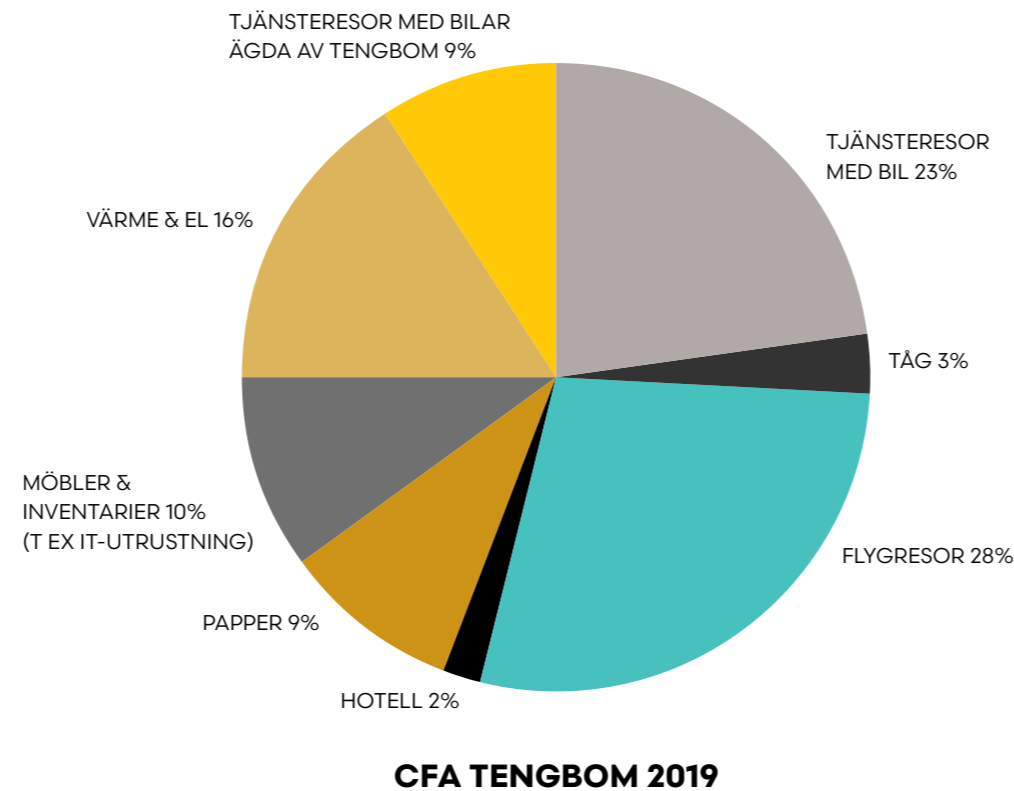
Som företag kan vi aktivt jobba med att minska vår negativa miljö- och klimatpåverkan genom att göra kloka val vid inköp och användning av produkter och tjänster. Resultaten av vår analys av Tengboms betydande miljöpåverkan har bland annat använts som underlag för framtagande av vår policy för hållbara inköp där vi definierar upphandlingskrav för produkter och tjänster.

CARBON FOOTPRINT

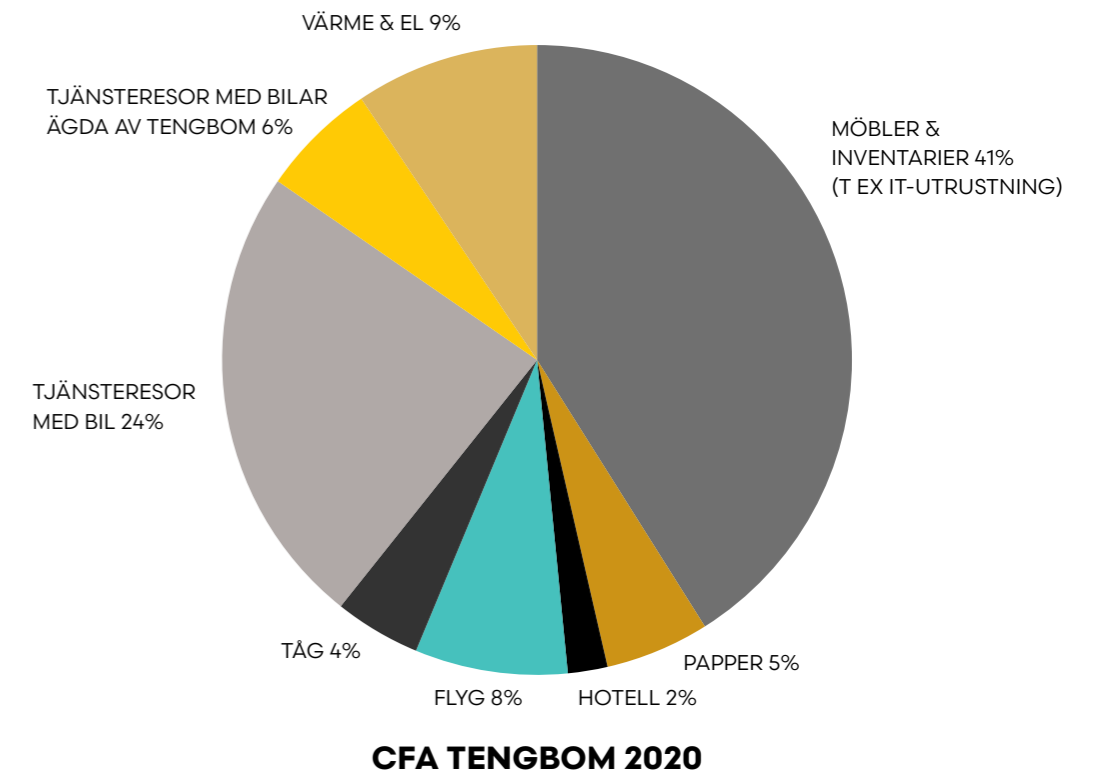
Vi genomför en årlig Carbon Footprint Analys, med hjälp av en oberoende miljökonsult. Totala utsläpp av fossila klimatgaser har för perioden 2019-12-01 till 2020-11-30 med Greenhouse gas Protocol 1.2-metoden beräknats till 202 076 kg koldioxidekvivalenter. Det är en minskning med 24% jämfört mot föregående år. Resultatet ger 410 kg koldioxidekvivalenter per anställd (11% minskning jämfört med föregående år). Man kan se att minskningen per anställd är mindre än minskningen totalt, vilket förklaras med det stora inköpet av nya datorer för majoriteten av våra medarbetare på Tengbom. Antalet anställda har under perioden gått från 576 heltidstjänster till 492 en minskning med 15%, något som såklart förklarar en del av nedgången under perioden.

Det är viktigt att poängtera att under de tre senaste åren har insamlingen av data blivit bättre och mer noggrann för varje år. Speciellt handlar det om tjänsteresor med bil och tåg som nu bokas och redovisas individuellt. Trots det har vi kontinuerligt minskat våra utsläpp.

Resultatet visar tydligt att det är i Scope 3 (indirekta utsläpp av växthusgaser) som de största utsläppen av fossila klimatgaser sker. 85% av de totala utsläppen kan

Figur 4 – Samtliga miljöaspekter för Tengbom 20181201–20191130

Figur 5 – Samtliga miljöaspekter för Tengbom 20191201–20201130

SCOPE SOM INGÅR I CFA FÖR TENG BOM

DEC 2019 TILL OCH MED NOV 2020

SCOPE 1 – Direkta utsläpp av växthusgaser, obligatorisk

- Användning av egna fordon.

SCOPE 2 – Direkta utsläpp av växthusgaser, obligatorisk

- Inköp av elektricitet.
- Inköp av värme.

SCOPE 3 – Indirekta utsläpp av växthusgaser

- Transport av anställda i tjänst med flyg, tåg, buss, privatägda bilar och taxi.
- Antal inköpta nytilverkade och leasade datorer.
- Antal pappersutskrifts och kopieringar.
- Hotellnätter.
- Antal inköpta och leasade möbler som är nytilverkade och återbrukade.

Tabell 1 – visar vilka utsläppskällor av växthusgaser som ingår i de tre olika Scoperna i CFA för Tengbom

härledas hit. Ser man på de olika miljöaspekterna i Scope 3 visar det sig att inköp av elektronik har enskilt störst påverkan med 41% av de totala utsläppen av fossilt CO₂. 42% av Tengboms totala klimatpåverkan kommer från tjänsteresor. Detta är en minskning i relativa siffror med 23% och 55% i absoluta tal jämfört med föregående år. Det är också intressant att konstatera att även pappersutskrifts har gått ner, något som bland annat kan förklaras med att många har jobbat hemifrån och inte haft tillgång till en skrivare. Vi har också infört dubbelsidoprint för att minska antalet papper som går åt.

År 2020 har varit ett exceptionellt år och kommer inte att kunna användas som referensår framöver. Dock kommer vi att försöka behålla det låga resandet med flyg som traditionellt har stått för en stor del av vår negativa klimatpåverkan.

MÅL 2021

- I vår affärsplan för 2021 har vi lagt en målsättning på 15% minskning av växthusgaser jämfört med år 2019. Vi använder 2019 som referensår pga att pandemin under 2020 har påverkat våra resmönster och närvaro på våra kontor. Utifrån resultaten av CFA har vi definierat ytterligare mål för 2021:
- Vi ska fokusera på att ytterligare minska antalet flygresor. Framförallt inrikesresor och istället välja tåg då det är möjligt.
- Vid ny- eller omförhandling av hyresavtal ska vi arbeta aktivt för att omvandla avtalen till gröna hyresavtal och säkerställa att uppvärmning och eventuell kyla är från förnybar energi.
- Vi ska jobba för att byta ut de diesel- och bensinbilar som finns i företagets ägo till elfordon. En ny policy som definierar kraven på bilar ska tas fram.

Grön Admin – för ett hållbart och klimatsmart kontor

Intervju med Hanna Sånemyr, administratör Stockholm

Ni har initierat Grön Admin på Tengbom. Kan du beskriva kort vad det är och hur processen sett ut?

Grön Admin är ett initiativ där vi i administrationen i Stockholm ska jobba för och bidra till ett hållbart och klimatsmart kontor. Vi började med att kartlägga alla våra leverantörer och inköp och såg även över vårt arbetssätt för att ta reda på var förändringar behövde göras. När vi hade gått igenom allt och planerat utförandet delade vi in alla uppgifter i en tidsplan som vi sedan har arbetat med kontinuerligt. Vårt mål när vi startade i början av 2019 var att så småningom bli 100% gröna i vår arbetsmiljö och vårt dagliga arbete.

Vad var den största utmaningen och vad var svårast att hantera/förändra?

Största utmaningen var att kartlägga alla våra leverantörer och ta reda på om de uppfyller våra krav på hållbarhet, minska antalet, hitta nya leverantörer et c. Det tog mycket tid och engagemang, men gav ett väldigt gott resultat. Svårast har nog varit att ställa krav på plastfria förpackningar och miljövänliga transporter hos våra matleverantörer, men vi har lyckats nå fram till vissa.

Detta arbete är bara en del av ert kontinuerliga arbete med att minska klimatpåverkan från Tengboms Stockholms kontorsadministration. Vad blir nästa steg/fokusområde?

Jag ser gärna att nästa steg blir att grundligt gå igenom våra inköp av kontorsmaterial, så som pennor, kuvert, mappar et c och se vad vi kan minska på, byta ut och förbättra.

Vad vi har gjort hittills:

- Kartlagt alla våra leverantörer, undersökt om de är miljö- och kvalitetscertifierade eller uppfyller kraven för ISO 14001 och 9001.
- Minskat antalet leverantörer. Avslutat samarbetet med leverantörer som inte uppfyller våra hållbarhetskrav, hittat nya som gör det och bytt till dessa.
- Gått igenom våra inköp av mat och dryck (fika, godis, after work) och sett till att de i så stor utsträckning som möjligt är ekologiska. All vår mat ska vara minst 70% ekologisk, fairtrade och närproducerat. Säsong och hälsa är i fokus. Vi köper endast in godis utan papper.
- Vi har helt slutat med att köpa in mat och dryck innehållandes palmolja och är alltid noggranna med att se över innehållsförteckning innan vi beställer.
- Bytt ut och sett till så att kaffe och te är 100% ekologiska och Fairtrade.
- Satt en ny policy för våra inköp av mat till luncher, mässor och event.
- All mat ska vara vegansk eller vegetarisk. All mat ska vara ekologisk i så stor utsträckning som möjligt. Vid beställning ställer vi krav på förpackningar utan plast. Vi ställer krav på miljövänlig transport.

- Satt en policy för mässor och event
- Vi jobbar med cirkulära lösningar i första hand, samt väljer hållbara material och produkter med låg miljöpåverkan.
- Satt en striktare policy för inköp av produkter
- Vi väljer produkter av bra kvalitet, helst tillverkade av återvunnet material, miljöcertifierade, har reservdelar och möjlighet till påfyllning och är återvinningsbara i framtiden. Vi försöker minska mängden avfall som genereras på kontoret genom att välja produkter med mindre förpackningar, helst utan plast. Vi använder befintliga produkter så länge som möjligt – återbruk.
- Har en pågående dialog med vår leverantör av kontorsvaror för att eventuellt minska antalet produkter, byta ut mot mer hållbara alternativ, ta reda på vilka produkter som kan återbrukas eller har möjlighet till refill.

Vårt mål när vi startade i början av 2019 var att så småningom bli 100% gröna i vår arbetsmiljö och vårt dagliga arbete.

- Slutat att köpa in engångsartiklar. Servetter ska vara miljömärkta och oblekta.
- Slutat köpa in snittblommor till receptionen.
- Ställer krav på miljövänlig transport av bud. Cykelbud och elbilar ska användas i så stor utsträckning som möjligt.
- Sett över vår avfalls- och sophantering. Kontoret källsorterar och för att hjälpa våra medarbetare att sortera rätt har vi gjort och satt upp beskrivande skyltar på alla kontorets avfallskärl.
- Köpt in ett brandsäkert kemikalieskåp till modellverkstaden och satt nya rutiner för hanteringen av farligt avfall. Vi har tagit reda på att vår leverantör får hantera farligt avfall.
- Försöker inspirera och uppmana våra medarbetare att tänka och jobba mer hållbart. Vi delar med oss av vilka förändringar vi i Grön Admin gör, t ex genom skyltar i lokalen eller information i Teams. I vårt samarbete med medarbetare tipsar vi och uppmanar till hållbara alternativ där vi kan.
- Grön Admin tillsammans med hållbarhetsgruppen startade under våren 2019 "Odlingsprojektet". Där erbjöd vi medarbetare att vara med i fyra olika lag som fick odla grönsaker, bär, växter et c, i pallkragar på kontorets terrass. Tengbom erbjöd en budget för inköp av redskap, jord, plantor och fröer och sedan fick odlingslagen ta hand om dessa och njuta av skörden tillsammans.

IT ur ett hållbarhetsperspektiv

Intervju med Björn Monthén, IT-kordinator Stockholm

Min erfarenhet från IT-avdelningar generellt sett, så är det väldigt få som tänker ur ett hållbart perspektiv när det kommer till inköp av hårdvara, drift av servrar och infrastruktur. Därför var det för mig när jag började på Tengbom oerhört inspirerande att se hur Tengbom som företag arbetar med ett hållbart tänk inom arkitekturens vida världar och allt vad det innebär från en skiss till en faktisk byggnad. Det öppnade mina ögon för ett helt annat tankesätt och möjligheten att faktiskt själv vara med att bidra till en bättre framtid, även inom IT.

Världen är full av möjligheter när det kommer till "grönare IT". Vi måste fortsätta ställa krav på våra leverantörer så att vi på Tengbom kan vara stolta över att vi tagit miljöklaka IT-val.

Oavsett hur lite vi påverkar på det stora hela är jag ändå vara stolt över att veta att vi faktiskt har dragit vårt strå till stacken. Vårt arbete kan förhoppningsvis inspirera andra företag att arbeta mot mer hållbar IT.

Ni har satt höga hållbarhetskrav från tidiga skeden. Hur såg processen att välja en ny IT-leverantör ut?

I och med att vi ser oss som ETT Tengbom så var det en självklarhet att även vi inom IT ska sätta höga krav för hållbarhet. Vi försökte följa Tengboms riktlinjer och fick mycket stöd från vår hållbarhetschef som höll oss hårt om ryggen.

Vi bjöd in de tre aktörer på marknaden som vi ansåg var mest intressanta när det kommer till att uppfylla de krav vi har på datorerna, för att se hur pass intressanta de var ur ett hållbarhetsperspektiv. Vi bjöd respektive hållbarhetschef från HP, Lenovo och Dell till vårt kontor i Stockholm där de fick presentera sitt arbete med en grönare tillverkning och återtag av datorer. Vi diskuterade allt från hantering av konfliktmineraler, smältierier, transporter, paketering och vart ifrån plasten på datorerna kommer ifrån. För att göra en lång historia kort – Dell visade framfötterna med en gedigen presentation som innehöll konkreta mål när det kommer till bland annat produktion vs. återvinning, hantering av konfliktmineraler och ursprung av materialet i sig. Men inte nog med det, Dell jobbar riktigt hårt med konkreta mål även vad gäller jämställdhet inom företaget.

Vad har varit svårast att utvärdera och få svar på och var finns störst potential till utveckling?

Det var svårt att utvärdera när företagen inte hade satt upp några konkreta mål. Det är en sak att prata om hållbarhet och en annan att arbeta målinriktat mot att bli klimatneutrala.

Som potential till utveckling hoppas jag att dessa företag sprider sin upplevelse till en global nivå; "Titta här i lilla Sverige lägger företag fokus på hållbarhet redan innan eventuell upphandling påbörjats". Om "lilla" Tengbom kan få stora globala aktörer att ändra och förbättra sina strategier inom hållbarhet. Det vore fantastiskt att kunna påverka och vara trendsättare där!

Detta arbete är bara en del av ert kontinuerliga arbete med att minska klimatpåverkan från Tengboms IT-tjänster. Vad blir nästa steg?

Upphandlingen för nya datorer är en liten del av allt arbete vi inom IT gör dagligen. Vi jobbar hårt med att tänka IT ur ett hållbarhetsperspektiv genom att bland annat:

- Reparera de datorer som är värda att reparera för att förlänga livslängden.
- Återanvända äldre enheter som fortfarande uppfyller krav på funktion och prestanda.
- Sälja de enheter som inte uppfyller ovanstående punkt till företag som i sitt led hittar nya ägare vars krav uppfylls.
- Återvinna utrustning som inte längre uppfyller funktion eller prestanda för Tengbom eller andra företag.
- Minimera onödiga och obefogade inköp av utrustning.
- Utifrån våra krav på klimateffektiva leveranser, ställde vi krav på vår partner som i sin tur började ställa krav på alla distributörer av IT-hårdvara. Det finns idag endast en distributör som via avtal kan garantera att de anpassar förpackningarna. Därför gjorde vi valet att välja just den distributören med förhoppning om att det leder till att fler följer efter och erbjuder samma möjligheter.
- Löpande effektivisera nyttjandet av våra servrar/ infrastruktur såsom att:
 - slå ihop applikationer på en server för att minska den totala mängden servrar,
 - justera kapacitet på server utifrån nyttjande, lägre nyttjade dra ned processorminne m.m.
- Tengbom lagrar enorma mängder data vilket drar mycket energi. Ett stort arbete läggs just nu på att hitta en automatiserad lösning för att arkivera ej använd data.
- Löpande kravställa och följa upp våra driftsleverantörer så att de arbetar med att göra sina datacenter så effektiva som möjligt, bland annat genom att återföra värmen från alla servrar till fjärrvärmenät, grön el m.m. Både vår partner IVER, men även Microsoft som har otroligt högt fokus kring miljö i deras datacenter, ligger långt fram. De kommer kunna erbjuda exakt mätning och avtryck på just de delar av deras datacenter vi använder. Deras nya datacenter i Sverige kommer att drivas av 100% förnybar el och ett koncept som kallas 24/7 Matching solution tillsammans med Vattenfall. Microsoft laborerar även med datahallar som står på botten av havet för att minimera behovet av kyla.

Hårdvaran kommer alltid vara ett stort fokusområde för oss då det är något vi varje dag använder och sliter ut. Det gäller främst telefoner och datorer där vi med små medel kan ge utrustningen längre livslängd.

Cykelgarage i trä, Uppsala. Med sin unika, triangulära form och miljövänliga materialval skapar byggnaden en tydlig identitetsmarkör för området.

Ett socialt hållbart företag

I augusti 2019 undertecknade Tengbom en avsiktsförklaring att implementera de tio principerna för UN Global Compact i vår strategi, vår kultur och vår dagliga verksamhet. Vi jobbar proaktivt med implementeringen i våra policyer, rutiner och dokument. Vi jobbar även med uppföljning, dock har den prioriterats ner under 2020 på grund av stort fokus på den omställning som pandemin har orsakat.

HÅLLBART MEDARBETARSKAP

Vår mission att göra världen till en bättre plats börjar på vår arbetsplats. På en trygg och inspirerande arbetsplats där medarbetarna mår bra och utvecklas kan vi fortsätta leverera en arkitektur som tillfredsställer människors grundläggande behov idag och i framtida generationer.

Sedan förra året bedrivs vårt systematiska arbetsmiljöarbete som en del av vårt ledningssystem, som en naturlig del av den löpande verksamheten och i samverkan med våra medarbetare. Under året har denna struktur verkligen stresstestats med anledning av Coronapandemin. Strukturen har fungerat väl, trots alla nya och oväntade utmaningar. Genom ett digitalt gränssnitt har vi tillgängliggjort data och statistik på medarbetarnivå, som stöd för den löpande dialogen mellan chef och medarbetare.

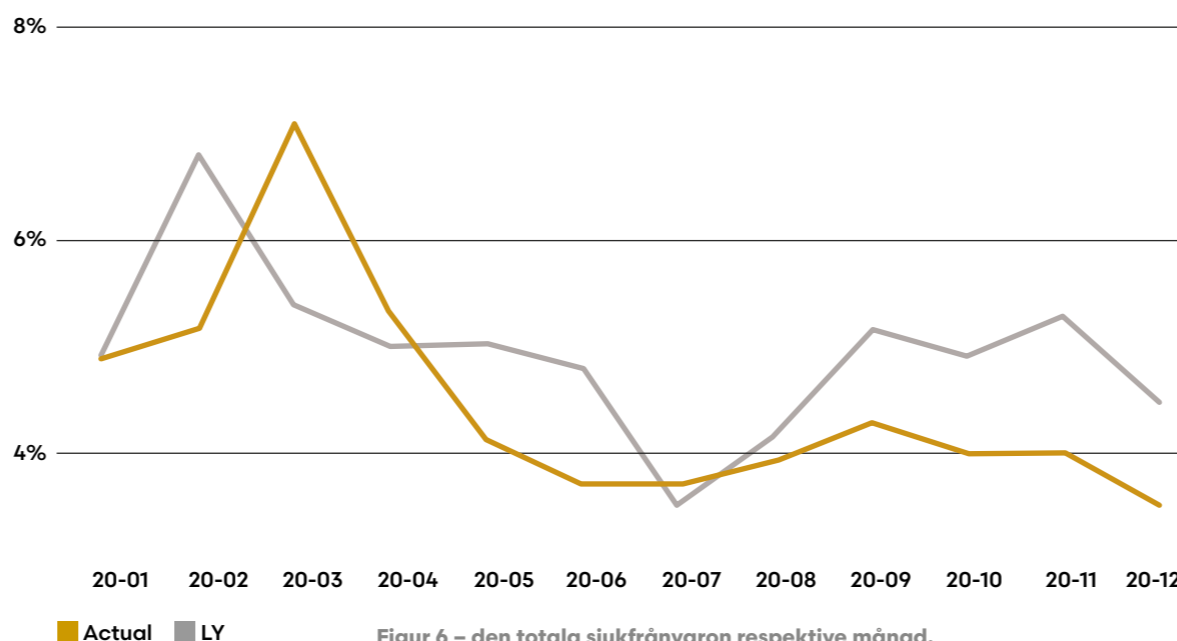
Vid minst en arbetsplatsträff i månaden har respektive arbetsgrupp haft dialog om arbetsförhållanden, arbetsbelastning och arbetsfördelning i gruppen. Vid tre tillfällen varje år har chef och medarbetare haft måldialog för att undersöka och bedöma medarbetarens arbetsförhållanden och för att se till att medarbetaren har tillräckliga resurser för att kunna utföra sitt uppdrag.

FRISKNÄRVARO

Under ett antal år har Tengbom arbetat systematiskt med att fånga upp tidig och upprepad ohälsa samt eventuella rehabiliteringsbehov. Genom ett

SJUKDAG 1-14	1,75%
SJUKDAG 15-90	1,63%
>SJUKDAG 90	0,62%

Tabell 2 – långtidssjukfrånvaro Tengbom 2020.

Figur 6 – den totala sjukfrånvaron respektive månad.

digitalt gränssnitt stöds närmsta chef med tidiga larm vid sjukfrånvaro och behov av att initiera ett rehabiliteringsarbete. Den totala sjukfrånvaron fortsätter att sjunka och låg vid utgången av 2020 på 3,5%. Det är en minskning från föregående år med 8%. Framförallt är det de långa sjukskrivningarna som minskar, vilket tyder på att vårt rehabiliteringsarbete ger effekt. Vi ska fortsätta arbeta med vårt mål att nå noll sjukskrivningar på grund av jobbrelaterad stress (Se Tabell 1 Tengboms hållbarhetsmål).

KOMPETENS SOM FÖRFLYTTAR TENGBOMS KOLLEKTIVA INTELLIGENS

Kompetens uppstår och skapar värde när medarbetarens kunskaper och färdigheter möter ett behov, en organisation, ett ledarskap och en

miljö som ger medarbetaren möjlighet att få utlopp för sin kreativitet. Varje medarbetares individuella kompetensförflyttning förflyttar Tengboms kollektiva intelligens. Den strategiska riktningen för Tengboms generella kompetensförflyttning fastställs i affärsplanen och bryts ner – via kontors- och studio-/funktionsnivå – till medarbetarens individuella utvecklingsplan.

ACTIONS UNDER ÅRET

Utbyggnaden av Tengbom Learning Lab har fortsatt. Under året har en ny plattform för lärande lanserats, i syfte att öka tillgängligheten till Tengboms olika utbildningsinitiativ.

Med stöd i reglerna kring korttidsarbete som regeringen införde i samband med coronapandemin, har denna

plattform möjliggjort paketering och erbjudande av ett stort antal interna utvecklingsinsatser, för att bredda medarbetarnas kompetenser och förbereda dem och Tengbom för ökad konkurrenskraft.

Vi har också lanserat ett CV-register, som synliggör medarbetarnas kompetenser och stärker konkurrenskraften i vårt anbuds- och säljarbete.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Respekt för mänskliga rättigheter innebär att Tengbom identifierar, förebygger och hanterar faktisk eller möjlig påverkan inom hela verksamheten. För oss är det självklart att vår verksamhet och de miljöer vi gestaltar skapar förutsättningar för jämlika villkor och delaktighet i enlighet med FN:s förklaring om mänskliga rättigheter, samt vår policy om arbetsrätt och mänskliga rättigheter. Diskriminerande eller otrygga miljöer kan aldrig göra världen till en bättre plats och står därför i direkt motsatsförhållande till vår strategi och våra mål. Genom att ständigt uppmärksamma och identifiera utmaningar i relation till mänskliga rättigheter kan vi påverka samhället positivt.

Vi leder våra uppdrag med fokus på kvalitet och långsiktigt värdeskapande. I gestaltningen av miljöer agerar vi utifrån rutiner i vårt ledningssystem. Människan står i centrum, med tillgänglighet och hållbarhet som fundamentala perspektiv i vår roll som rådgivare. Tengbom kan skapa miljöer där brukare inte utsätts för risker för till exempel hälsa eller välmående. Vi känner ansvar gentemot kunder, brukare och andra intressenter och påtalar de risker och utmaningar vi ser i relation till leverantörer och projekt. Vi väljer material som inte är skadliga vid kontakt eller avger skadliga emissioner.

Vi kan också följa upp om utvinning och tillverkning av byggmaterial som föreskrivs i projekt sker på ett socialt ansvarsfullt sätt då det påverkar många människor i leverantörsledet och kan minimera risker för brott mot mänskliga rättigheter. Med hjälp av vår uppförandekod för leverantörer och genom att föreskriva produkter som är godkända i miljöbedömningssystem som ställer kraven på socialansvarstagande vid produkttillverkningen säkerställer vi att våra leverantörer agerar i enighet med både våra och internationellt accepterade (via UN Global Compact) värderingar för mänskliga rättigheter.

Vi gör också insatser för utsatta människor i världen. Varje år skänker vi en gåva till ett stödprojekt. 2019 stöttade vi Världsnaturfondens initiativ ”Stoppa

klimatkrisen. Tidigare år har vi bland annat stöttat Rädda Barnen och Hungerprojektet, och även genomfört en gemensam insamling för Musikhjälpen tillsammans med våra medarbetare. I vår förmånsportal har våra medarbetare möjlighet att bidra till ett stort antal hjälporganisationer. Under 2020 har vi inte skänkt några gåvor pga det ansträngda ekonomiska läget som Tengbom befinner sig i, till följd av coronapandemin.

TRÄFFSÄKERHET I LÖNEKARTLÄGGNINGAR

Tengbom genomför en kartläggning av 2020 års löner, i enlighet med den metod som infördes förra året. Åtgärden efter 2019 års lönekartläggning är genomförd och 2020 års kartläggning pågår och beräknas vara klar innan lönerevisionen 2021.

LIKABEHANDLING OCH MÅNGFALD

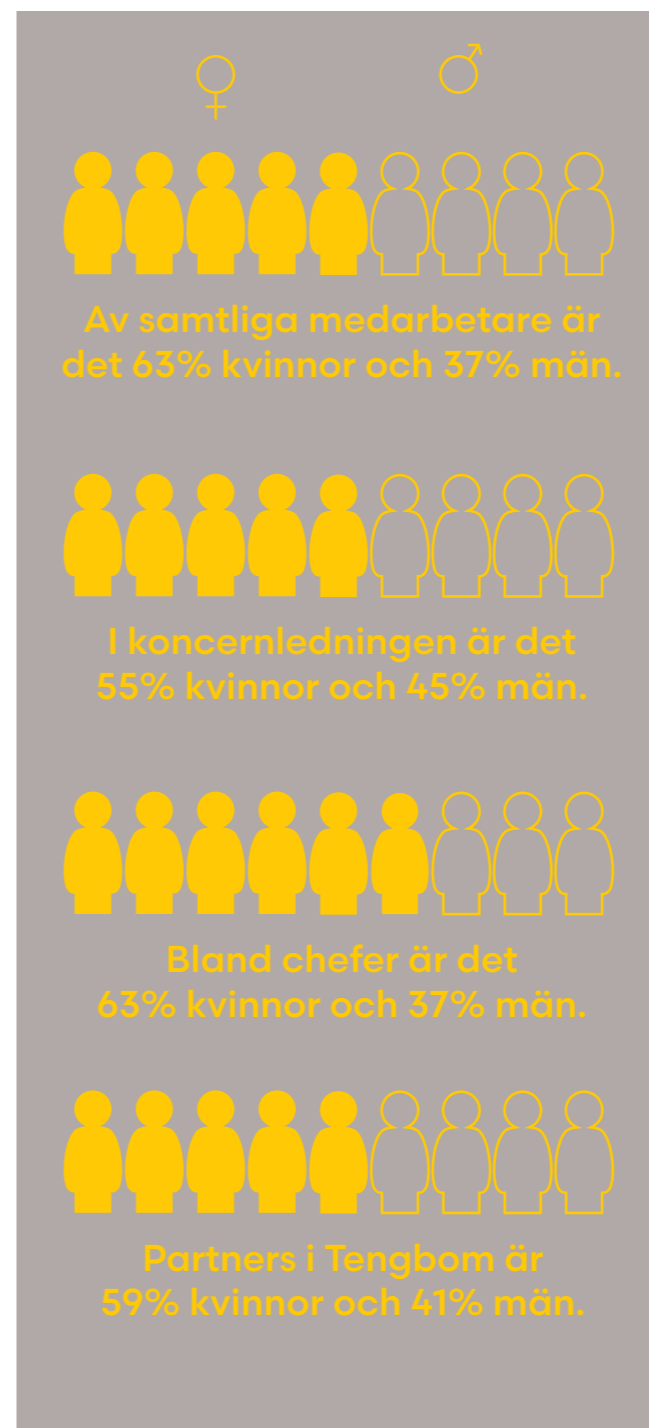
Mångfald och likabehandling mäts bland annat genom könsfördelning. Här syns totala fördelningen mellan män och kvinnor samt fördelning på olika hierarkiska nivåer.

AFFÄRSETIK

För Tengbom är hållbarhet en bra affär. Som samhällsbyggare värnar vi om sunda affärsmetoder såväl i vår egen verksamhet som i relation till leverantörer och andra partners. Vi accepterar inga former av korrupktion. För att minimera risker i affärsförbindelser med leverantörer och kunder ställer vi tydliga krav såväl internt som på samarbetspartners. Våra policyer för representation, uppvaktning och gåvor reglerar hur vi arbetar för att hjälpa medarbetarna att leva upp till våra krav. Av vår policy för visselblåsning framgår hur medarbetarna ska agera vid misstanke om klandervärd beteende.

Under 2020 rapporterades inga misstänkta försök till mutbrott. Av vår policy för visselblåsning framgår hur medarbetarna ska agera vid misstanke om klandervärd beteende. I slutet av 2019 anmäldes en händelse för kränkande särbehandling där arbetsgivaren utredde händelsen och agerade enligt uppsatt rutin. Detta

TENGBOMS KÖNSFÖRDELNING

resulterade i att rutinen fungerar som det är tänkt men vi kan inte kommentera några detaljer om ärendet pga sekretesskäl. Tengbom drabbades hårt av driftinskränkningar under 2020 men trots detta uppkom inga ytterligare händelser till följd av den pressade situationen, vilket är glädjande.

UPPDATERING KRING MÅL 2020

- Vårt långsiktiga mål är att inte ha någon arbetsrelaterad sjukfrånvaro i slutet av 2023. Vid utgången av 2021 är målet att frisknärvaron är minst 97%. Vi fortsätter därför vårt systematiska arbete med att fånga upp ohälsa särskilt fokuserat på de delar av organisationen med störst behov.
- Bibehålla vårt fina resultat i medarbetarundersökningen och utses till ”A Great Place to Work”. Dock genomfördes ingen medarbetarundersökning under 2020 som en konsekvens av pandemin.
- Implementera Tengbom Learning Lab fullt ut. På sikt ska Learning Lab även innehålla interna hållbarhetsutbildningar. Under 2020 implementerades portalen Moodle så arbetet är påbörjat. Två utbildningar är redan inlagda och under 2021 kommer även hållbarhetslunchföreläsningar att integreras.
- Skapa tydlig struktur över innehåll och kompetenskrav i befattningar och roller. Vi har under 2020 satt många befattningsbeskrivningar, men rolldefinitioner fattas fortfarande.
- Implementera bättre stöd för att kunna leva upp till våra policyer kring representation, uppvaktning och gåvor samt förtydliga information och instruktioner om hur medarbetarna ska rapportera minsta misstanke om osunt beteende. Vi har förbättrat tillgängligheten till chefshandboken.

MÅL 2021

Förutom fortsatt arbete med våra tidigare mål har vi identifierat några nya:

- Genomföra nya omgångar av uppdragansvarig- (UA) respektive handledar- (HA) utbildningarna. Ständigt arbeta med att höja kompetensen inom kundnöjdhet, sälj och lönsamhet. Öka nyttjandet av olika rollers/ kompetensers värde.
- Etablera en kvalitetssäkrad rekryteringsprocess – ett starkt Tengbom är inte ett bolag för alla.
- Ta fram och etablera arbetssätt ”post-corona”. Vägled ledarna i arbetet.

Viktigt för oss i teamet var att befolka det vackra kajstråket. Vi ville skapa en plats för människor att stanna upp på och njuta av – morgon som skymning, och oavsett färdmedel. Bil, fötter eller cykel. En rofylld plats som fungerar för alla, och lika bra för den som vill vara ensam som för de som vill umgås.

Bryggorna uppmuntrar till att ta sig nära vattnet, men också till att bara vara. Pergolorna ger känslan av trygghet och möjligheten att umgås spontant. På sittöarna kan du göra lite som du vill, bete dig som du vill.

Älvpromenaden i Karlstad, ett landskapsprojekt med människan i fokus.

Kollektiv intelligens

Bättre@tengbom

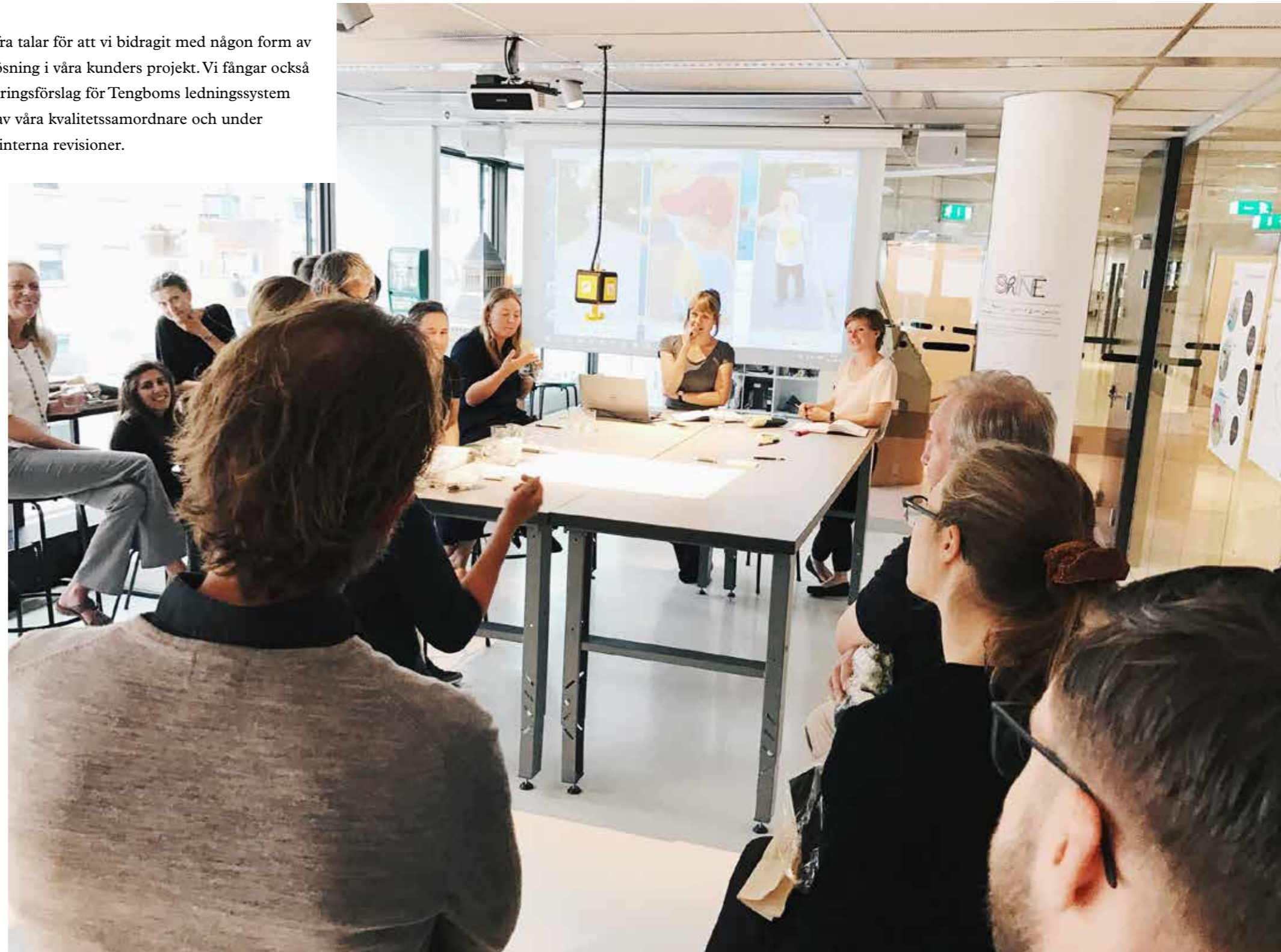
Att jobba med förändringar och förbättringar får aldrig bli en sekundär uppgift för ett företag, inte heller för oss. Framgång och långsiktig utveckling vilar på en kultur som dels uppmuntrar kreativitet, dels tar tillvara sina medarbetares idéer och tankar om hur företaget kan utvecklas.

På Tengbom jobbar vi varje dag och på olika nivåer med förbättringar. Det kan gälla uppdateringar av riktlinjer, mallar och/eller rutiner som ser till att vi följer lagar och krav. Det kan även gälla ett sätt att effektivisera våra processer och metoder som hjälper oss att leverera en bättre produkt. Oavsett så är det vår kollektiva intelligens som förflyttar oss – där finns kraften och de stora vinningarna. Via två länkar på intranätet @bättre och @avvikelser kan medarbetare skicka in förbättringsförslag och anmäla avvikelser som uppstår inom löpande verksamhet, kopplad till ledningssystemets funktion och kvalitet, samt rutiner och mallar. Avvikelse som sker i uppdragen inklusive kundklagomål, sammanställs och dokumenteras av uppdrags- och kvalitetsansvariga och dokumenteras i uppdragens dokumentsystem. Dessa lyfts fram och diskuteras löpande på studio- och kontorsmöten.

Genom interna och externa ISO-revisioner utvärderar vi hur vårt ledningssystem följs och hur det kan förbättras.

Nya idéer kommer även fram ur vår årliga medarbetarundersökning Great Place to Work och ur våra kundundersökningar. Efter avslutade uppdrag plockar vi också med oss insikter och erfarenheter. Fler än 60% av våra kunder tycker att vi under uppdragets gång hjälpt dem att skapa hållbara lösningar.

Samma siffra talar för att vi bidragit med någon form av innovativ lösning i våra kunders projekt. Vi fångar också upp förbättringsförslag för Tengboms ledningssystem med hjälp av våra kvalitetssamordnare och under Tengboms interna revisioner.

Ikano Bostäder, Malmö - fotograf Felix Gerlach

TENGBOM